Novi Sad
2021.

Igor Todorović Zgro

MOJA ENGLESKA

Za izdavača:
Strahinja Vujić

Dizajn korica:
Dunja Bojić

Lektura:
Biljana Vasić

Grafička priprema i štampa:
Print & design studio STELLA
Novi Sad

Tiraž:
1.000

Izdavač:
Jež izdavaštvo
www.jez.rs

Izdavač se zahvaljuje prijateljima bez čije pomoći
ova knjiga ne bi bila moguća.

Prošle su tri godine, možda i malo jače, otkad me je Dime pozvao: „Alo gari, javiće ti se momci koji vode stranicu Engleski fudbal, hoće da urade intervju s tobom". Koji dan kasnije sedeli smo u bašti *Stinga* na stadionu Vojvodine, ja sam mleo, a njih dvojica snimali. Vrlo brzo, ceo razgovor su transkribovali od reči do reči i objavili ga na sajtu. Poslao sam im par fotki, čisto da imaju čime da ilustruju tekst, da ne bude suvoparan. Pošto nikada nisam bio na društvenim mrežama, nisam ispratio reakcije ljudi sa fesjbuka koji su pročitali taj intervju. Dve i po godine kasnije upoznajem Strahinju. Od njega je potekla ideja da svoje putešestvije i opčinjenost Engleskom pretočim na papir. Bio sam malo skeptičan, odnosno nisam bio siguran ko su ljudi koje će zanimati gde sam bio, šta sam gledao, koga sam upoznao… Osim toga, nisam pisac, nisam ni novinar, iako sam napisao gomilu tekstova za razne fanzine i časopise, ali klasičan roman ne. Nemam književni rečnik, već običan, *fanzinaški*. Tada mi je on bukvalno nacrtao kako vidi celu priču: „Ti si uveliko u petoj deceniji života, ljudi kojima će biti interesantno da pročitaju tvoju priču sigurno su duplo mlađi od tebe, a samo na fejsbuk stranici Engleski fudbal ima ih koliko voliš. Ti i tvoji prijatelji bili ste u Engleskoj ko zna koliko puta i nagledali se utakmica i sve vam to deluje normalno, ali zamisli koliko je mladih ljudi ovde koji vole i prate engleski fudbal, a koji nisu nikada bili na Ostrvu i ko zna hoće li ikada otići."

Jednom prilikom pozvan sam u pab u centru grada na okupljanje fanova pomenutog sajta, odnosno fejsbuk stranice. Bio sam iznenađen prizorom – bilo je podne, pratilo se poslednje kolo Premijer lige, pab je bio prepun meni apsolutno nepoznatih mladih momaka i devojaka u dresovima i obeležjima bukvalno svih mogućih engleskih timova – Junajted, Siti, Arsenal, Čelsi, Liverpul, ali i Everton, Njukasl, Lester, Aston Vila, Blekburn… Tada mi je postalo jasno da zaluđenika za engleski fudbal ima još, odnosno da nisam usamljen uz par drugara, a

da su za to nekako najveći krivci decenijama očajno stanje u domaćem fudbalu, kao i mogućnost da na TV-u ili preko neta pratiš koji god strani fudbalski klub da poželiš. Nekada su se klinci poistovećivali sa fudbalerima iz naših timova, koji su često nosili isti grb i po desetak sezona, dok danas nemaju za koga da se vežu jer brojni talenti odlaze preko i pre punoletstva. E sad, OK mi je da neki strani tim simpatišeš iz bilo kog razloga, ali malo ne kapiram to da strastveno navijaš za klub koji možda nikad nećeš gledati uživo... ali dobro, mator sam ja, odrastao i zavoleo fudbal u prošlom veku, u neko srećnije vreme.

Strahinja mi je na tom prvom susretu predočio kako on vidi i zamišlja moju knjigu i kako bi pre čitao iskustva nekog odavde ko je prošpartao Englesku uzduž i popreko u ne tako dalekoj prošlosti i ko i dalje redovno posećuje Ostrvo kad god mu se ukaže prilika, nego recimo Nik Hornbijevu Stadionsku groznicu koja se bavi imenima iz fudbala koja nikom, osim tvrdokornim navijačima Arsenala, apsolutno ništa ne znače. Ne mogu da kažem da me je na prvu loptu ubedio da počnem da pišem, ali sam definitivno počeo da razmišljam šta i kako, odakle da krenem, šta sve da spomenem, kako da nešto ili nekog bitnog ne izostavim. Otvorio sam sveske sa ulaznicama, komentarima, isečcima i počeo u glavi da slažem priču.

Igor Todorović

Koliko sam para potrošio na odlaske u Englesku, mogao sam kupiti pristojnu gajbu u Novom Sadu. Petnaest viza zalepljeno mi je u pet različitih pasoša, trideset puta sam leteo na Ostrvo i to isključivo zbog fudbala i muzike. Bio sam na više od sedamdeset utakmica – od Premijer lige i FA kupa, preko finala Liga kupa do Konferencije i Senior Sari kupa. Pre prvog odlaska, triput sam bio odbijen. Od osnovne škole kada sam se zaljubio u engleski fudbal i muziku, maštao sam o Londonu. Kada su nam ukinute sankcije, bio sam u prvoj turi koja je predala zahtev za vizu. Nisam imao sređen status, bio sam student, nezaposleni vojni obveznik. Odbili su me glatko. Naredna dva puta odbijen sam isključivo zbog te prve odbijenice…

Rođen sam u Novom Sadu pre 47 godina. S roditeljima i mlađom sestrom često sam se selio iz jednog podstanarskog stana u drugi. Od malena stekao sam naviku da zapisujem i sakupljam svašta vezano za fudbal, kasnije i za muziku. Rano detinjstvo proveo sam na Limanu 1, a potom u kraju kod železničke stanice (kvart između *Tunela jeftinoće* i *Šturmfete*[1] sa jedne, odnosno mašinske i građevinske škole sa druge strane). Tu sam po ceo dan visio u dvorištu mašinske škole ili na *Sedmaku*[2], cepao fudbal i nožni tenis (u to vreme lopta je mogla da se prebacuje u protivničko polje i nogom i glavom). Često me je, dok sam išao u niže razrede osnovne škole čuvao deda koji je živeo u Bloku, desetak minuta peške od mene i u znatnoj meri je *krivac*, naravno uz oca,

[1] *Tunel jeftinoće* – danas je to supermarket Idea na uglu Bulevara oslobođenja i Kralja Petra, dok smo dugačku svetloplavu zgradu, s iste strane Bulevara, najbližu kulama preko puta stanice, zbog boje, zvali *Štrumfeta*.

[2] *Sedmak* je bio poslednji, sedmi ulaz Gagarinove dugačke zgrade broj 10. Kod tog ulaza bila je trafo stanica i minijaturno igralište sa par stepenika i jednim košem gde smo se često okupljali.

što sam zavoleo fudbal i crno-bele boje. On i ja smo imali poseban ritual studiranja rezultata iz novina, pravljenja tiketa za sportsku prognozu i, naravno, šetnje do stanice gde je bilo uplatno mesto. Prvo bi prostudirali koje ocene su dobili igrači Partizana. Kada bih posle Živkovićevog imena video ocenu 5 ili 6 i zagradu sa imenom igrača koji ga je zamenio, potonuo bih. Deda je morao da me teši kako je verovatno bio povređen, ili da jednostavno nije imao svoj dan. Plakao sam kao kiša kada smo izgubili od Zvezde na našem stadionu 1-4.

„Šta plačeš ko neka popišulja?! Pa je l' znaš da smo mi njih pobeđivali i 7-1 i 6-1 i 5-0... dobićemo ih sledeći put"... Nisu vredele reči utehe.

Osim Večernjih kupovao se i Sport, a neretko i Sportske novosti koje su obilovale izveštajima, tabelama, fotografijama… Takođe, u redovnu literaturu ulazio je i Eho, kao priručnik za sve igrače sportske prognoze. Deda bi rasprostro novine po stolu, ja bih izvadio svesku i flomastere u boji i onda bismo pravili naše kombinacije i za tiket, ali i prognoze šta bi bilo dobro da se desi u naredna dva-tri kola, pa da naš tim preskoči što više prepreka. U istu tu svesku upisivao sam zamišljene *idealne* rezultate i tabele. Uglavnom, u toj jednoj trafici s leve strane, pre ulaska u hol stanice, gde je bilo uplatno mesto igara na sreću, prodavale su se značke i zastavice fudbalskih klubova naše lige. Svaki put kući bismo se vratili sa novom zastavicom, a ja ih i danas, četiri decenije kasnije, imam uredno sve sačuvane. Žao mi je samo što sam tu prvu svesku, u koju sam lepio novinske isečke, fotke, sličice, ulaznice… zagubio u selidbi. Ipak, već prvu narednu, kao i svaku sledeću, čuvam i dalje.

Za deseti rođendan, od dede sam dobio tranzistor koji mi je *trajao* nepune dve nedelje. Bio sam sa babom na moru u Crikvenici i slušao prenose utakmica na plaži. Iznerviran što je Mance promašio zicer protiv Vojvodine u poslednjem minutu pri rezultatu 0-0, zafrljačio sam ga na pola mora. Kad smo se par dana kasnije vratili u Novi Sad, deda nas je dočekao na stanici i tom prilikom mi dao novi. Sećam se njegovih reči: „Nema nerviranja, jer, kako igramo, deset tranzistora će ti trebati samo u ovoj sezoni".

U to vreme, ljudi su tranzistor sa sobom nosili skoro kao danas mobilni telefon. Sa dedom sam voleo da slušam kombinovane radio prenose. Čak i kada bismo bili na stadionu, tranzistor mi je bio prilepljen uz uvo. Gledam jednu utakmicu uživo, a slušam kombinovani prenos cele lige… „Ovaj program je kao torta, red muzike, pa red sporta," glasila je uvodna špica emisije *Vreme sporta i razonode,* nakon koje bi krenula šetnja fudbalskim terenima, uz već poznate glasove radijskih izveštača iz Sarajeva, Beograda, Splita, Rijeke, Zagreba… Pa ako tvoj tim igra negde na teškom gostovanju, drago ti je što se ne uključuje reporter, dobro je, i dalje je nula-nula. Tačno sam po tonu, tačnije huku, mogao da prepoznam na kom stadionu je pao gol i, po jačini buke i radovanja, da li ga je dao domaćin ili gost. Svim reporterima

bilo je dozvoljeno da, u slučaju gola ili dosuđenog penala, upadnu u reč i prekinu prenos svog kolege sa drugog stadiona. Dok recimo smireni glas gospodina Bože Sušeca izveštava o dešavanjima na Maksimiru, u pola rečenice uleti mu grmljavina promuklo kašljavog glasa Mirka Kamenjaševića i ono njegovo kratko: „Penaltik u Sarajevu!" Često sam prenose slušao i sâm, pa izađem u dvorište mašinske škole, ogrnem zastavu, popnem se na tribine, upalim tranzistor i otvorim svesku. Kasnije, u višim razredima osnovne, u drugoj polovini 80-ih, ko zna koliko puta sam na časovima imao slušalicu u jednom uvetu tokom vanrednog kola, koje se igralo sredom, ili prenosa domaćih, odnosno, evropskih kupova. Tranzistor bi mi bio u torbi, gajtančić provučen kroz rukav duksa ili košulje i slušalica zalepljena na dlan. Ja bih podbočen na tu ruku kao slušao šta drobi nastavnik, a u stvari sam mislima bio skroz odsutan, negde na Grbavici, Poljudu ili Tušnju.

Pošto mi je otac igrao u nekoliko novosadskih nižerazrednih klubova krajem 60-ih, pa do polovine 70-ih godina, često smo vikendom gledali i po nekoliko utakmica, Kabel na matineu, odnosno Slaviju, Novi Sad i Vojvodinu u popodnevnom terminu. U kući je fudbal bio glavna tema. OK, u par minuta pretresu se aktuelna dešavanja na poslu i u školi, pa udri po fudbalu. I radno vreme je bilo takvo da su roditelji bili kod kuće već u pola tri i da je nakon petnaestak minuta na stolu bila vruća supa. Kada sam išao ujutru u školu, sve je bilo lakše, pošto nisam morao da čekam veče da bih se dokopao dnevne štampe. Todor bi iz aktovke izvadio Dnevnik, Večernje i Sport. Sredom obavezno i Tempo, a četvrtkom SN reviju, kasnije Sprint. Koliko puta bih bukvalno iz dva zalogaja progutao ručak, samo da bih što pre navalio na bunt dnevne i nedelje štampe. Naravno, dnevne novine su se uvek listale *od nazad*. Sportski pregled nedeljom i Indirekt ponedeljkom nisu se propuštali. Zeznuto je bilo kada sam išao u popodnevnu smenu jer sam posle šestog časa bukvalno morao da trčim kući da bih stigao do sedam na uvodnu špicu i Marka Markovića[3]. S druge

[3] Marko Marković bio je uglađeni gospodin, radijski sportski komentator koji je vodio Indirekt ponedeljkom, redovno u drugom džemperu. Ono što me je nerviralo kod njega je to da koliko god se trudio da sakrije navijačku pripadnost, jednostavno nije mogao da se obuzda kada su bili prilozi sa Zvezdinih utakmica. Jednom prilikom izjavio

strane, nebrojeno puta borio sam se sa snom da dočekam kraj Sportskog pregleda, koji je često znao da počne dosta kasno, kako bih pogledao izveštaje sa inostranih fudbalskih terena. Koncept emisije bio je, uostalom, kao i u sportskim novinama: pregledi sa naših stadiona, potom košarka i takozvani mali sportovi, a na samom kraju međunarodni sport i zanimljivosti. Inače, pred svaki fudbalski izveštaj imao sam običaj da zažmurim na sekund, samo da prođe kadar sa potpisom utakmice, pa da probam, u narednom deliću sekunde, dok se ne uključi komentator, da pogodim koji je stadion u pitanju. Kad vidiš blato, znaš da je reč o Titogradu ili Mostaru.

Početkom 80-ih, dosta fudbalera iz naše lige, kada je steklo starosno pravo odlaska u inostranstvo, obrelo se u engleskim timovima. Za većinu njih saznao sam tek kada su uveliko nosili dresove stranih ekipa. Avramović, golman Rijeke, završio je u Nots Kauntiju, Hadžiabdić iz Veleža u Svonsiju, Ante Miročević iz Budućnosti igrao je za Šefild Venzdej, Pižon je otišao u Arsenal, a Golac, Antić i Borota, koje su i tata i deda voleli dok su nosili Partizanov dres, u Sautempton, Luton i Čelsi. Meni su sva ta imena i nazivi engleskih klubova i stadiona toliko moćno zvučali, da sam često i sam prenosio neke svoje prenose na izmišljenom engleskom, uz par reči koje sam znao i samo bih dreknuo, odnosno, naglasio imena igrača, stadiona i timova koji su mi bili poznati, pa je to lupetanje izgledalo otprilike ovako: „Enuvejzor of midanton korčupšn Aston Vila end Notingem Forest helbejzišn of patronikešjn Vajt Hart Lejn, gol gol gol kejpiton blauvans of red Pol Mariner". Zbog Petra Borote, koji je 1981. godine proglašen najboljim igračem svog kluba, počeo sam da simpatišem Čelsi.

---

je čak kako ne navija ni za Zvezdu niti za bilo koji drugi prvoligaški klub, već za Dubočicu iz Leskovca. Nisam siguran da mu je iko poverovao. Interesantnu priču o *Markovoj objektivnosti* ispričao mi je nedavno osamdesetogodišnji Slobodan iz Kruševca. Polovinom 70-ih prenosio je direktno na TV-u meč između Radničkog i Zvezde, koji su Nišlije dobile sa 2-0. Jedna lopta pobegla je Džajiću i završila u golautu i dok su je klinci iza gola vraćali golmanu, koji se spremao da nastavi igru, Marko Marković je, zaboravivši da je u direktnom televizijskom, a ne radijskom prenosu, u zanosu komentarisao: „Evo ga Džajić u prodoru, obišao je jednog, pa drugog, pa trećeg domaćeg igrača, šansa, šansa, šansa… iiii… ništa, sjajan šut, ali pored gola".

Dok su roditelji tokom letnjeg raspusta sređivali stan i bavili se selidbom, mene i sestru su poslali sa babom na Pale gde je živeo njen brat. Taj deda-ujak, koji je po godinama bio bliži mojoj mami, pa smo ga zbog toga i mi klinci zvali samo ujak, bio je gazda kafane-motela u centru Pala preko puta crkve. Ceo život je kartao i išao po utakmicama. Navijao je za Sarajevo, kao i većina u njegovom društvu. Bila su tu i dvojica željovaca, jedan zvezdaš i jedan partizanovac. Redovno su svi oni zajedno išli i na Koševo i na Grbavicu, gde su često i mene vodili. Par godina kasnije, kada sam sam silazio autobusom do grada i odlazio na Grbavicu, upoznao sam ekipu Joint Union koja je redovno pratila Želju i slušala pank.

U našem stanu na Novom naselju konačno sam dobio svoju sobu u kojoj su, po mojim uputstvima, radijatorska rebra bila ofarbana naizmenično u crno-belo. Zidove sam ukrasio posterima fudbalera i slikama koje sam seckao iz novina i časopisa i lepio na veliki hamer. Jedan takav *pano* bio je ispisan nazivima pank bendova, jer u to vreme još uvek nisam imao gde da dođem do slika i postera grupa koje sam slušao, a njihov broj rastao je iz dana u dan.

U prizemlju zgrade nalazio se muški frizer kod kojeg sam i danas redovan. Tog dana, kada sam stigao sa Pala, otišao sam na šišanje. Unutra je bilo par mušterija, a pošto je bilo toplo, seo sam na zidić ispred kako bih sačekao da dođem na red. Na poljani između moje zgrade i obližnje kule dvojica dečaka dodavala su se loptom. Jedan od njih koji mi je bio okrenut leđima, imao je plavo-beli dres, tačnije, beli sa tankim plavim prugama, koji nisam mogao da povežem ni sa jednim domaćim timom, a izgledao mi je nekako strano. U jednom trenutku, lopta im je pobegla i pala meni pred noge. Taj dečkić, koji je izgledao koju godinu mlađe od mene, mahnuo mi je, odnosno, dao znak rukom da im je vratim. Ja sam ostao ukopan, iako mi je njihova lopta bila bukvalno ispred noge. Zurio sam u njegov Umbrov dres sa

nepoznatim grbom. Pritrčao je, a ja sam uspeo tiho da prozborim: „Čiji je to dres?" Samo je pokupio loptu i okrenuo se. Ju, zamisli da mi ode, a da ne saznam čiji je dres! Krenuo sam za njim i čak ga nekako grubo povukao za rame. „Ej, čiji je to dres?", gotovo sam se proderao. Na engleskom, kakav nisam čuo do tada, samo je odgovorio: „Uenzdi!" Kakav crni *Uenzdi*, šta mu je to, pomislih u sebi, kada mi se obratio onaj drugi, stariji dečak: „Moj rođak je iz Engleske, razume srpski, ali ga slabo govori, navija za Šefild Venzdej". Auuu, kakav šok! Prva osoba koju sam sreo u novom kvartu imala je dres Šefild Venzdeja. Znao sam za taj tim, ali nisam imao pojma koje su im boje, niti sam razumeo malog Engleza kada je izgovorio to *Uenzdi*. Nisam uspeo da uspostavim konverzaciju sa njima jer je usledio poziv frizera da sednem u stolicu. Pitao me je: „Kako ćemo?", a ja sam i dalje, pod utiskom dresa koji sam video, samo nezaiteresovano slegnuo ramenima, stavljajući mu do znanja da pojma nemam, na šta je on iskusno rekao: „Momčino, šišamo te na letnju frizuru kao američke marince", što je značilo mašinica u ruke i udri u dva nivoa. To šišanje trajalo je nepunih petnaest minuta, a ja nisam mogao da dočekam da se završi. Istrčao sam napolje, ne bi li se upoznao sa tim momcima i saznao nešto više o gostu iz Engleske i tom čudnom grbu sa nekom pticom koji do tada nikada nisam video. Nažalost, nije ih više bilo. Nisam mogao da verujem. Napravio sam krug oko zgrade, atomskog skloništa i dve kule, ali ih nisam našao. Kada me je mama videla olindranog, zaprepastila se: „Ju, sine, pa kao iz zatvora da si izašao". Tek tada sam se pogledao u ogledalo u predsoblju i skapirao da mi stvarno fali dosta kose, nema šiški, zulufa, repova. Svidelo mi se! U trenutku sam se oraspoložio i ispričao mami kakav sam dres video na momku koji je došao iz Engleske, te da mi je krivo što se nisam upoznao sa njima. „Biće oni verovatno i sutra tu, pa ćeš ih upoznati", tešila me je. Narednih dana, sve do polaska u školu, non-stop sam bacao pogled s prozora na taj travnjak ne bi li ponovo video dečaka u dresu Šefild Venzdeja, ali džabe. Nikada više nisam video ni njega niti njegovog starijeg rođaka, niti sam saznao išta o njima.

Narednog dana je Vojvodina, koja se vratila u prvu ligu, igrala protiv Sarajeva, a ja sam se sa drugarima iz starog kraja dogovorio da

ćemo se naći ispred južne tribine, pošto nikoga iz novog kvarta još uvek nisam poznavao. Na autobuskoj stanici, kod robne kuće na Novom naselju, video sam dvojicu momaka sa cvikerima u Vošinom obeležju. Viđao sam ih na tribinama redovno. Ušli su u *dvojku* i izašli kod elektro škole, stanicu pre Futoške pijace gde sam ja sišao. Na stadionu sam bio sa svojim društvom iz starog kraja, a njih dvojica koji stepenik ispod nas. Nedelju dana kasnije počela je nova školska godina i ja sam krenuo ka školskom dvorištu u koje sam gledao s prozora. Bila je to jedna od novijih škola u gradu, ogromna u poređenju sa prethodnom i imala je osam sedmih razreda. Blago pogubljen u masi nepoznatih likova, prepoznao sam dvojicu vojvodinaša. Uočili su i oni mene, prišli su mi i pozvali da im se pridružim. Đoka i Adi stajali su sa većom grupom sedmaka. Na klupici je bio mali crveni kasetofon sa kojeg je treštao Slayer. Siks, Fića, Goldi, Brle, Sovilj, Rade, Leo, Mirdža... pružali su mi ruku jedan po jedan. Pomislih u sebi: „Majko mila, najebao sam ovde s ovoliko metalaca".

Ponadao sam se da ću možda u školi sresti *Uenzidjevog* rođaka i bio sam vrlo blizu. Tih prvih dana mog privikavanja na novo društvo upoznao sam Saleta. On je imao isto ime i prezime kao i legendarni fudbaler iz 90-ih koji je nosio dres OFK Beograda, kao i Partizana, iz kojeg je otišao na Ostrvo, u Bolton, pa dalje. Ispričao sam mu za momke koje sam video, da bi mi on na pola razgovora rekao: „Ej, pa ja imam brata koji živi u Engleskoj." Za trenutak sam se ponadao da mislimo na istog lika, ali kada je nastavio priču, shvatio sam da je stariji i da živi u Londonu. „Ako baš toliko voliš Engleze, moja keva će ići tokom zime kod njega, pa mu mogu javiti da pošalje neki šal po njoj". Vilica mi se oklembesila kao detetu kada ga odvedete pred raf s čokoladama i kažete mu: biraj.

S ekipom s Naselja brzo sam dospeo na istu talasnu dužinu. Iako je većina slušala metal, nisu se bunili kada bih se pojavio s kasetama bendova poput D.R.I, Suicidal Tendencies, Heresy, S.O.D... Našli smo se negde na pola puta, na hardkoru, u koji sam sve intenzivnije zalazio, a koji je njima bio više nego prihvatljiv. Zajedno smo počeli da idemo na svirke u gradu, od Vriska generacije, preko Kapetan Leshija, do Fear Of Doga, Fluorel tačkaša i Annatheme, koje su se uglavnom

dešavale u klubu Linea na samom ulazu u jedini gradski bazen kod hotela Park, i to isključivo radnim danima. Počinjale su dosta kasno, a noćnih autobusa nije bilo, pa smo morali da tabanamo u sitne sate jače od pola sata do kuće. Dva-tri sata sna i ustaj za školu.

Utakmice nismo propuštali. Otac me je jednom mesečno vodio u Beograd. Birali smo protivnika kojeg do tada nismo gledali. Tako sam već do kraja te 1987. imao zalepljen u svesku dvocifren broj ulaznica sa Partizanovih utakmica protiv Hajduka, Železničara, Sarajeva, Vardara, Slobode, Spartaka, kao i dva večita derbija. Protiv Fljamurtarija nisam bio, nekako sam hladnokrvno podneo taj poraz, iako su me sutradan zezali u školi. Ipak nije baš puno mojih vršnjaka moglo da se pohvali sličnim skorom. Ono što mi je bilo inetesantno, na Novom naselju u širem društvu bio je gotovo jednak broj navijača Vojvodine, Zvezde, Partizana i Hajduka. Dosta mojih bliskih drugara, koji nisu imali nikakve rodbinske veze sa Hrvatskom, odnosno Splitom, navijalo je za Hajduk. Te jeseni, omladinska reprenzetacija Jugoslavije za koju su igrali Prosinečki, Jarni, Mijatović, Šuker, Boban, Mijucić, Brnović, Petrić, postala je prvak sveta u Čileu, što je baš odjeknulo u javnosti. Ipak, najveći događaj za mene bio je dolazak Engleske u Beograd. U istoj grupi bila je i Severna Irska, ali se ta utakmica igrala na sarajevskoj Grbavici. Pre nego što su ulaznice za meč s Englezima puštene u prodaju, tata mi je rekao da je mala verovatnoća da će me pustiti da idem sâm jer on nikako nije mogao da me vodi, s obzirom da je imao neodložan službeni put u Zagreb te nedelje. Plašio se da me pusti samog na večernju utakmicu u Beogradu jer se u medijima dizala prašina oko dolaska engleskih huligana. TV kamere zabeležile su kako se, specijalno za tu priliku, sređuje kavez na Zvezdinom stadionu. Kada je on otputovao, dan pre utakmice, razmišljao sam čak da zapalim od kuće, ali sam bio bez ulaznice i nisam poznavao nikoga ko ide. To jutro 11. novembra 1987, ustao sam na levu nogu, presedeo sam ga na krevetu, u tišini, nisam palio ni kasetofon i čekao da dođe vreme da krenem u popodnevnu smenu. Nisam želeo da otvorim

novine da ne bih čitao izjave i prognoze, niti da vidim slike engleskih fudbalera sa jučerašnjeg treninga. Pomirio sam se sa činjenicom da neću videti uživo Linekera, Robsona i ostale heroje. Bilo je skoro podne, zazvonio je telefon, s druge strane bio je brat od strica: „Igore, hoćeš li na utakmicu sa mnom i mojim drugarima? Imamo četiri karte za sever, a jedan nam se razboleo?" Toliko sam se u sekundi zbunio da sam ga ladno pitao: „Na koju utakmicu?" Narednog trenutka pričao sam sa mamom telefonom i u manje od pola minuta ubedio je da me pusti. Nije se protivila, taj brat je dobar momak, ne pije, sportista je, dobro vozi, ići ćemo kolima, vratićemo se u razumno vreme... Spremio sam se istog trenutka kada sam bratu potvrdio da idem, a vreme do polaska proveo sam bukvalno u divljanju po stanu. Puštao sam jedne za drugima GBH, pa Pitere, pa Koknije, najglasnije moguće, i uz muziku skakao od sreće. Došli su po mene oko pola jedan, čekao sam ih ispred zgrade. Bilo je hladno novembarsko rano posle podne, tmurno, pred kišu, a ja sam na sebi imao zelenu *vijetnamku*, crnu *Sivi dom* kapu i štrikani crno-beli šal.

Uopšte se ne sećam puta, osim da smo nakon dva sata tražili parking mesto među zgradama iznad Zvezdinog stadiona na kojem nikad ranije nisam bio. Imao sam tremu. Kada smo izašli iz kola, krenuli smo peške niz bulevar, gužva je bila poprilična, a ulični prodavci suvenira prodavali su šeširiće i zastave Partizana i Zvezde, kao da se igra derbi. Bilo je tu i jugoslovenskih obeležja, ali su mahom svi kupovali klupska. U momentu kada smo se približili stadionu, kordon policije razdvajao je navijače koji su ulazili na jug, od onih koji su išli na istok. Tada sam shvatio da je to bio deo namenjen engleskim navijačima. Iz unutrašnjosti stadiona čula se njihova pesma, dok je ispred još uvek bila grupa koja je prolazila redovnu proceduru pretresa. Najbliže nama bilo je njih desetak, polovina ih je imala Partizanove šeširiće, kupljene na tezgama, par njih je bilo samo u dresovima kratkih rukava, jedan čak u šortsu. Bio sam zabezeknut prizorom, još uvek nesvestan da ću kroz sat vremena gledati Englesku. Policija nam nije dozvolila da se previše zadržavamo, pa smo produžili duž istočne tribine i stigli do ulaza na sever. Ušli smo na stadion, moj crno-beli šal bio je oko vrata, ispod *vijetnamke,* a njena kragna podignuta tako da se gotovo nije ni video.

Brat me je upozorio da baš nije najpametnije da mlataram njime među zvezdašima. Stadion je bio pun, ali ne krcat, bilo je oko 70 hiljada gledalaca. Engleski navijači bilu su odvojeni od juga i istoka praznim zonama. Iako prilično daleko, njihova pesma čula se veoma jasno i glasno. Cela ograda tog engleskog kaveza, bukvalno sa svih strana, bila je prenatrpana zastavama sa nazivima, uglavnom, brojnih malih ekipa. Dominirale su Oksford, Birmingem, Blekburn, Bristol Siti... Jedino je Arsenal od poznatih, velikih imena štrčao.

Zbog engleskih navijača podignut je kavez na stadionu Crvene zvezde (foto: Volter Jadrešin)

Konačno sam čuo famoznu *evri go*[10] u originalnoj verziji, kako su je pevali oni koji su je i uveli na fudbalske tribine. Lepo, razgovetno, orilo se: „England, England", ali kao sa zadrškom na polovini reči da bi se uklopilo u melodiju. Dosta kasnije kupio sam majicu na kojoj je pisalo Eng-er-land, odnosno, tačno onako kako su izgovarali reč England u pesmi. Koliko mi je krivo bilo što nisam bio bliže engleskom kavezu, toliko mi je s druge strane bilo drago što je svih pet golova palo bukvalno meni ispred nosa i što sam jasno video sve igrače prilikom izlaska na teren. Uoči početka utakmice, omladinci Jugoslavije, osvajači zlata u Čileu, izašli su na stazu i sa peharom prodefilovali atletskom stazom. Dan ranije u Zemunu, njih je demolirala mlada reprezentacija Engleske predvođena Tonijem Dorigom, Najdželom Klafom, Dejvidom Rokaslom... Rezultat je bio 1-5, a najbolji igrač na terenu bio je Pol Gaskoin, strelac dva gola. Bila je to prva utakmica *zlatnih Čileanaca* nakon osvajanja prvenstva sveta. Seniorski tim prošao je gotovo identično loše, a rezultat je bio 1-4. Sve se desilo u prvih pola sata, Marko Elzner i golman Mauro Ravnić poklonili su Englezima prva dva gola u četvrtom i šesnaestom minutu. Piter Birdsli je iskoristio njihov nesporazum i postigao prvi, a Džon Barns, nakon indirektnog udarca, drugi pogodak. U narednih deset minuta dokrajčili su nas Brajan Robson i Toni Adams. Do kraja utakmice, sever je navijao za Zvezdu, jug za Partizan. Selektor Osim je u poluvremenu promenio golmana i umesto Ravnića uveo Vladana Radaču, člana Rada, što dovoljno govori koliko je tog dana Jugoslavija bila nemoćna u duelu s Englezima. Pred sam kraj partizanovac Srećko Katanec udarcem glavom ublažio je poraz. Sudija je odsvirao kraj, Engleska je potpuno zasluženo ubedljivo slavila, a promrzli i razočarani navijači Jugoslavije napuštali su stadion u tišini. Dok smo prolazili pored istočne tribine i išli ka gore prema zgradama gde smo parkirali auto, orilo se „Eng-er-land,

[10] *Evri go*, odnosno *Here We Go*, tokom osamdesetih godina bila je opšteprihvaćena pesma na gotovo svim jugoslovenskim stadionima, iako se najviše *primila* među *grobarima*. „Partizan, Partizan... Partizan je šampion... evri go, evri go...", pevalo se i „Zvezda le, Zvezda le... evri go, evri go...", „Voša le, Voša le... evri go, evri go...". Kada je Partizan u februaru 1986. gostovao u prijateljskoj utakmici novosadskoj Slaviji, Glava, stariji *grobar* iz kraja, dok smo pešačili ka Salajci, stručno je objašnjavao drugaru i meni da to znači u stvari *evro gol* i da to pevaju navijači Čelsija *koji su naša braća*.

Eng-er-land", a meni je oko srca bilo toplo. Tokom puta sve vreme se pričalo o sjajnim engleskim navijačima i onako laički analizirao sastav obe reprezentacije. Bili smo ubeđeni da je u tom momentu bilo bar petorica igrača boljih od onih koji su bili na terenu. Stigli smo u Novi Sad oko deset, mama me je dočekala s toplim čajem i kačamakom. „Sine, jesi li se razočarao?", pitala je s vrata, a ja sam treperio od sreće što sam video Engleze u punom sjaju. Dugo mi je trebalo da zaspim tu noć, u glavi mi je neprestano odzvanjalo to njihovo melodično pevljivo „Eng-er-land, Eng-er-land"!

Nepunih mesec dana kasnije u Novom Sadu, u poslednjem jesenjem kolu, gostovao je Dinamo iz Zagreba. Navijački pokret u Jugoslaviji maksimalno je bio u ekspanziji u to vreme. Mnoge grupe su nastale baš tih godina, tako da je to bio i Bad Blue Boysima prvi dolazak ovamo, s obzirom da su nastali godinu dana ranije, dok je Vojvodina igrala u drugoj ligi. Ceo navijački Novi Sad skupio se tog dana, ja sam poranio i odjurio u stari kraj kako bih sa drugarima odande obavio rutinski doček gostujućih navijača. Bili smo kod Hotela Novi Sad, nas pet-šest, kada se iz pravca stanice pojavila gomiletina kakvu smo do tada videli samo prilikom dolaska *grobara* ili *cigana*. Bili su *naoružani* gomilom šalova stranih timova, a upadljive na njihovim glavama bile su štrikane kape u bojama hrvatske zastave. Sjajno su izgledali. Pustili smo ih da prođu, pa krenuli za njima. Bilo ih je sigurno preko petsto,

ili je meni kao detetu to tada izgledalo kao neka ogromna brojka. Na samom čelu kolone desio se manji incident. Neko im je istrčao iz bloka zgrada kod *Tunela jeftinoće*, pre ulice Salvadora Aljendea (današnja Kralja Petra), BBB su ih pojurili i na tome se završilo. Za njihovom kolonom ostajali su grafiti Klokan BBB. Kretali su se bulevarom u pravcu stadiona, a mi smo skrenuli ka centru jer su se navijači Vojvodine skupljali kod kafane (danas restorana) Marina u Lenjinovoj ulici (danas Trg mladenaca), gde se takođe desila manja tuča sa navijačima Dinama koji su stizali na prigradsku autobusku stanicu na Ribljoj pijaci. I u strogom centru grada, na Trgu, izbila je frka kada su Novosađani (bilo je tu dosta lokalnih *cigana* i *grobara*) pojurili neke navijače Dinama dok su ovi izlazili sa nedeljne mise iz Katedrale.

Često smo se okupljali u videoteci i fliperani Amigo koja je imala i bilijar sto. Tu sam upoznao dosta starijih momaka iz kraja, a neretko su navraćali i Satelićani. Da se ne lažemo, mi smo bili svi fina deca u poređenju sa njima. Polovina ih je imala staža u popravnim domovima. Živeli su u onim starim zgradama u Stevana Momčilovića, u trošnim kućama na niskom Satelitu i oko pijace. Tamo nisi zalazio bez preke potrebe. Ipak, jedan deo njih dolazio je i iz dela Novog naselja preko puta terena FK Mladost, iz ulica Dušana Danilovića i Seljačkih buna, odnosno Bulevara radničke samouprave i oni su se družili sa svojim komšijama koji su išli u našu školu, pa su s njima i dolazili u naš kraj. Pećinko, stariji od nas desetak godina, živeo je sto metara od Amiga. Na zidu pored ulaza napisao je veliki grafit u tri reda *Partizan & Chelsea Forever* koji je možda i dvadeset godina stajao tu. On je redovno išao na Partizanove utakmice, a od Zlokolice, koji je bio u Londonu, kupio je dupli Chelsea šal. Takvi šalovi bili su retkost i novina u to vreme, uglavnom su se nosili oni jednostrani sa isprintanim natpisom. Šima je negde u isto vreme nabavio takav England šal. Pećinko mi je početkom 1988. dao punu kutiju pank/hc kaseta koje su stajale dobrih mesec dana kod mene, preslušavao sam ih i presnimavao sa njih ono što mi se svidelo: Spermbirds, Negazione, Stupids, RKL, MDC,

U septembru 1995. godine u pojedinim trafikama i kod uličnih kolportera među stranom štampom pojavio se i prvi broj novog engleskog fudbalskog magazina Total Football. Do tada, nikad nisam u rukama držao bolje fudbalsko štivo. Sjajni intervjui, tekstovi, osvrti na prošlost, fantastiče fotografije, kadrovi iz čudnih, neuobičajenih uglova... ali i brojne zanimljive priče o manjim klubovima i meni nepoznatim igračima. Odatle sam saznao za Akrington Stenli i Bradford PA i redovno čitao brojne recenzije knjiga i fanzina o fudbalu koji su izlazili u to vreme. Uporedo sa magazinom Total Football, koji je bio mesečnik, svake nedelje stizali su Shoot i Match.

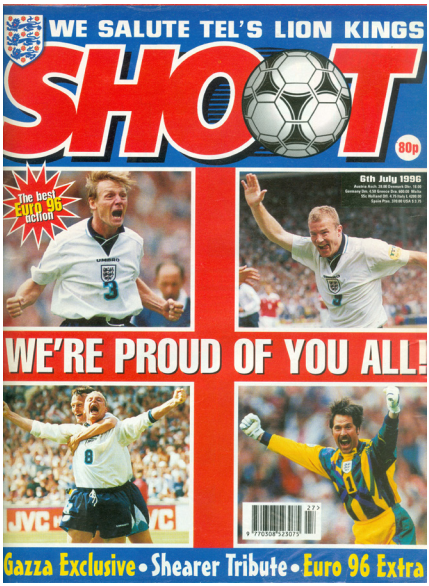

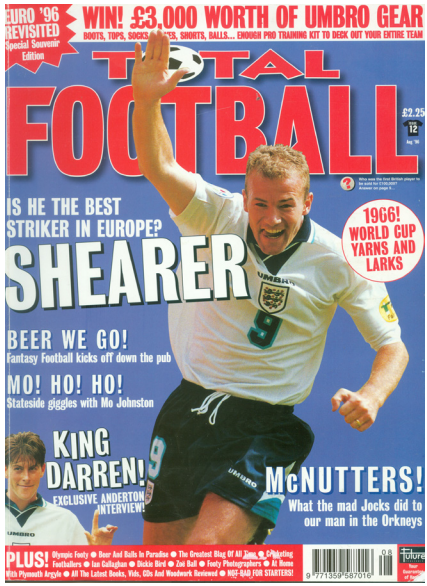

Dešavalo se da preorem pola grada da bih se dokopao svojih kopija jer je stizalo vrlo malo primeraka. Posle par meseci, preko kolportera koji je držao tezgu u mom kraju, stupio sam u kontakt sa glavnim distributerom iz Beograda, čisto da se osiguram, da ne ostanem bez svojih primeraka. Pred kraj iste godine urađen je prvi navijački fanzin u

našoj zemlji, *grobarski* Daj gol, u čiji rad sam bio uključen. Pre njega, postojali su pojedini navijački bilteni ili proglasi, obično štampani na jednom A4 formatu, koji bi bio presavijen, pa bi to u stvari bile četiri A5 strane, ali je Daj gol bio prvi fanzin na ovim prostorima. Zahvaljujući njemu, dopisivanje i razmena sa navijačima širom sveta intenzivirali su se bukvalno preko noći. U leto 1996. poslao sam primerak Daj gola, gomilu fotki i priču o navijačima Partizana na adresu redakcije Total Footbal. Kroz nepunih mesec dana, stigao mi je veći tapacirani koverat sa odgovorom, u kojem su mi se urednici zahvalili na zanimljivom tekstu, kao i primerak novog broja magazina s objavljenim mojim tekstom pod naslovom *Parti people*. Potpisali su me punim imenom i prezimenom.

XTRA TIME

Pele was the most richly-talented player EVER. Now, you won't ever be as good as the Brazilian god, but by using some of these vital statistics from his career, at least you can be RICH! Simply apply the following half-dozen numbers when filling in your lottery ticket, and count the cruzeiros.

ON ME EDSON

1 Shirt number 10
2 Age in the 1958 World Cup Final 17
3 Goals scored in first season with Santos 33
4 Goals scored in 1958 World Cup Final 2
5 Age became a millionaire 23
6 Year of birth 40

Be a winner with the top Brazilian bloke.

LETTER FROM... ...Yugoslavia

PARTI PEOPLE

Igor Todorovic salutes his side, the mighty Partizan Belgrade, and their legendary fans – The Gravediggers...

Red mist: This picture of the Partizan Stadium comes from the club fanzine Daj Gol.

Last season ended in a super triumph for my club, Partizan Belgrade. We won the League Of Yugoslavia, scoring 12 points more than our rivals from Belgrade, Red Star. During the season we played 18, won 13 and lost only two games. Our club was founded on October 4, 1945 and since we've been Yugoslav Champions 14 times and won the Cup seven times. Partizan reached the European Cup Final in 1966 (lost 2-1 to Real Madrid) and won the Middle European Cup in 1978.

Partizan Football Ground holds 45,000 people (30,000 standing and 15,000 seats).

Partizan supporters are known as The Gravediggers, because of the black in our team kit. The first three years of our history passed in a strange lethargy as the supporters were completely disorganised. But in the '50s the first organised Gravediggers groups appeared. Boys from Cukarica, Rakovica, Senjak and Topcider gathered on the north side of the Partizan stadium with bells and rattles and started calling referees names and chanting.

In the beginning of the '60s the first flags appeared in our stadium and The Gravediggers started following Partizan on tours. More than 20 buses went to Brussels for the '66 European Cup Final.

The 1970s brought the first big flags and scarves and the supporting became far more organised than previously. It was about this time that the first Partizan Belgrade songs were heard on the terraces.

Big flags are a fairly recent arrival...

The Gravediggers got the reputation for being some of the most loyal supporters in Europe after a match against Hajduk Split in 1976, which we lost 6-1. The Gravediggers had a party and when Partizan scored their only goal the stands erupted. In the end, the Partizan players were greeted with cheering and songs. The following years saw the complete domination of The Gravediggers over other groups of supporters.

And so are those flare things...

In the '80s a new generation of Gravediggers emerged led by some new kids who passionately brought new elements into supporting. For them, every tour with Partisan is a very special occasion.

The Gravediggers' domination has lasted for years. After a little pause at the end of the '80s, the generation of the '90s followed their precursors, but the disintegration of the country lessened their opportunities to improve themselves. At the time of crisis in our country, The Gravediggers Agency was formed on March 1, 1992. The main purpose was to sort out travel arrangements for fans and everything else necessary for a good football fan group. Very soon a cassette with songs from the South Stand was produced, and The Gravediggers were given a new lease of life with shirts, caps and scarves. There is even more noise in the stadium now and ever growing numbers of people.

Gravediggers hang out in the South Stand...

And tend to smoke rather a lot...

Today in the South Stands, where the Gravediggers congregate and where football is adored more than anything, The Gravediggers are ready for new challenges and new improvements.

How can theysee through that

TOTAL BOLLOX!

NO 10. IAN WALKER'S MISSUS

Peter Keighron on Suzi Walker's rampant lust for her hubby...

I'm not going through the whole of June without sex. Sorry Terry, but the answer is no!' The world of football was rocked to its very foundations when the *News Of The World* magazine exclusively revealed that Suzi Walker, the 'stunning blonde' wife of Tottenham and England shot-stopper supreme Ian Walker, told Terry Venables that, frankly, she was a woman with a woman's needs.

Mr Venables was reported to be stunned (but not blonde). But why, you might ask, was the England manager asking the the extremely lovely Suzi to go without a bit of nookie through the whole of June anyway?

In fact, it's wasn't really Terry who wanted Suzi to keep her hands off her muscle-bound husband. It was Ian himself! Apparently the keeper bloke, who once appeared naked in a sex mag for women, prefers to keep his cheese in the fridge before all his big matches – and not just when he's playing, or on the subs' bench, for England.

'They never make love before a big game, no matter how hard Suzi begs,' gasped the *News Of The World*. 'Ian will say, "I've got a game tomorrow', and that means I have to sleep in the spare room,' pants Suzi. 'I say, "Please, I won't wriggle or touch you,' but he makes me go in the other room.'

Still, being married to Ian Walker (the couple are about to 'set up their own love nest in Ongar, Essex') is not all frustration and denial for Suzi.

'I can handle it if he goes to an away game with Spurs,' she gasps. Surely handling Ian Walker once a fortnight should be enough to satisfy any stunning blonde's needs.

Ian Walker's missus bares her heart

Cela soba bila mi je okićena fudbalskim suvenirima, odnosno, posterima i slikama pank i hardkor grupa. Radijatorska rebra ofarbana u crno-belo, na plafonu zakačena britanska zastava, desetak engleskih šalova okačeno na zidu, a sa vrata su se kezili krezubi škotski reprezentativci, golman Džim Lejton i Kreg Barli u dresu Čelsija pre nego što je prešao u Seltik.

Po uzoru na zastave kakve su kačili engleski navijači na evropskim gostovanjima ili utakmicama reprezentacije, i kod nas je počeo trend nošenja malih *dva sa dva* zastava koje su zamenile dugačke transparente. U proleće te 1996. okačili smo protiv niškog Radničkog na JNA prvih nekoliko, *PFC,* koja je bila kopija grba Glazgov Rendžersa, kao i onu s natpisom *Here We Go*. Kroz sedam dana bilo ih je pet, kroz dve nedelje deset. Osim na JNA, i ograde na stadionima Rada, Vojvodine, Zemuna, Zvezde… bile su vrlo brzo prekrivene malim zastavama.

Svi, koji smo imali satelitsku antenu u to vreme, mogli smo da gledamo Sky News. Vikendima redovno, sinhronizovano smo čekali petominutni sportski prilog koji je išao dvadeset minuta nakon punog sata. Plavokosi Stiv Botomli, potom Kris Skader i Džon Dezboro bili su sportski novinari u čijim prilozima smo uživali. Često su se uključivali i uživo ispred nekog stadiona i, naravno, bili svaki put na Vembliju kada je igrala reprezentacija ili na finalima kupova. Golovi i izveštaji iz nižih liga bili su poslastica. Kako bi se završio sportski prilog, zazvonio bi telefon: „Auu, kakav gol Karlajla", ushićeno, umesto pozdrava, javio bi se Adi. Giri je imao dva budilnika u svojoj sobi, jedan navijen redovno, po našem vremenu, dok bi drugi pokazivao vreme u Londonu. Kada je Engleska igrala kvalifikacionu utakmicu protiv Makedonije 2003. godine, Veza, Jestra i još par vojvodinaša otputovali su na dva dana u Skoplje i proveli vreme s engleskim navijačima s kojima su bili u gostujućem sektoru. Na dan utakmice, Veza je primetio u centru Skoplja englesku TV ekipu i bukvalno im potrčao u susret. Skajev komentator Kris Skader je bio u šoku kada je shvatio da je jedan Srbin

doputovao iz Novog Sada da bi navijao za Englesku i da je njegov veliki fan koji je poželeo da se slika s njim.

Leta 1996. održano je Evropsko prvenstvo u Engleskoj, a engleski proizvođač sličica Merlin izbacio je vrhunski album koji je mogao da se kupi i kod nas. Reprezentacije Engleske i Škotske bile su detaljno predstavljene. Naša reprezentacija, zbog sankcija, nije ni učestvovala u kvalifikacijama. Navijanje za Ostrvljane bilo je sasvim logično. Osim domaćina, u red favorita svrstavane su, tradicionalno jake, ekipe Španije, Francuske, Nemačke, Holandije... Engleska i Škotska raspoređene su žrebom u istu grupu, zajedno sa Holandijom i Švajcarskom. Nije bilo realno očekivati da u takvoj konkurenciji osim Engleza prođu i Škoti, a malo je falilo, bukvalno, jedan gol. Posle prvog kruga, i remija u dve utakmice, sve je bilo otvoreno. Englezi su vodili do pred kraj pogotkom Širera, ali su Švajcarci izjednačili iz penala, dok su Škoti izdržali nalete Holanđana i uspeli da sačuvaju mrežu. Meč drugog kola između Škotske i Engleske najavljivan je pompezno u medijima kao *Bitka za Britaniju*. Sjurilo se pola Škotske na jug Ostrva. Neredi navijača na Trafalgaru i po brojnim pabovima, ne samo u Londonu, odvijali su se neprestano par dana oko utakmice. Duel između Engleske i Škotske bio je neviđeni spektakl. Iz nekog razloga, tokom petnaestominutne pauze između dva poluvremena, RTS nije pustio reklame, već je ostavio sliku sa Vemblija, a kamere su bile uperene u škotske navijače koji su sve vreme u transu pevali *Rockin All Over The World*. Prvo poluvreme odigrano je sa puno opreza, bez pravih prilika, a onda je u nastavku sjajni Alan Širer doveo Engleze u vođstvo. Mogli su Daren Anderton i Tedi Šeringem da osiguraju domaćinu pobedu, ali su promašili iz izglednih prilika. Prelomni momenat meča odigrao se u 77. minutu kada je dosuđen penal za Škotsku, nakon što je Toni Adams oborio u šesnaestercu Gordona Djurija. Kapiten Škota, Gari Mekalister, koji je tog leta, nakon šest sezona provedenih u Lidsu, potpisao za Koventri, namestio je loptu, raspalio po njoj, ali je Dejvid Siman odbranio. Bukvalno narednog minuta, neverovatni Pol Gaskojn postiže majstorski gol za pobedu Engleza. Daren Anderton je ubacio loptu pred gol Škota, Gaza ju je prihvatio u letu, prebacio je plavokosog Kolina Hendrija i, ne čekajući da ona padne na zemlju, suprotnom nogom

spakovao je u mrežu Andija Gorama. Kakav gol! Vembli je eksplodirao, Gaskojn je legao pored stative na leđa, raširivši ruke, i dok je urlao od sreće, pritrčali su mu Mekmanaman, Rednap i Širer, koji je dohvatio Goramovu bočicu vode i ispraznio je Gazi u facu. Kakva ludačka radost! Ispostaviće se u poslednjem kolu da je taj Mekalisterov promašaj sa penala koštao Škote prolaska jer im je nedostajao jedan gol. Ispali su na gol razliku. Englezi su u poslednjem meču u grupi pregazili Holanđane sa 4-1, dok su Škoti, pogotkom Alija Mekojsta, savladali Švajcarce. I Holanđani i Škoti imali su po četiri boda i gol razliku minus jedan, ali su Holanđani, zbog većeg broja postignutih golova, otišli dalje.

U nokaut fazi Englezi su srećno prošli Špance na penale i zakazali susret u polufinalu s Nemcima. Svi su verovali da će se konačno Engleska osvetiti Nemačkoj za poraz iz Italije šest godina ranije, ali je scenario bio gotovo identičan. Regularan tok meča završen je 1-1. Englezi su u produžetku pogodili stativu, a da je Anderton postigao pogodak, sudija bi već u tom 93. minutu označio kraj jer je važilo pravilo zlatnog gola. Posle 120 minuta pristupilo se izvođenju penala. Svih pet izvođača obe ekipe bili su precizni, da bi u tragičara izrastao današnji selektor Engleske Garet Sautgejt, čiji je udarac sa kreča nemački golman Kepke odbranio, a potom Andres Meler pogotkom odveo Nemce u finale. Kakav muk na Vembliju! Londonski pank bend The Business na jednom od svojih najboljih ostvarenja, albumu The Truth, the Whole truth and Nothing but the Truth, izbacio je satiričnu pesmu posvećenu nesretnom Sautgejtu… „Satgejt ide kući, o ne, ne ide, zakasnio je na autobus". Sautgejtov promašaj označio je kraj selektorske ere Terija Venejblsa, koga je na čelu repezentacije zamenio dotadašnji trener Čelsija Geln Hodl. A leto na Ostrvu, nakon Evropskog prvenstva, bilo je puno velikih transfera zvučnih imena. Alan Širer je prešao iz Blekburna u Njukasl, u Arsenal su stigli Francuzi Nikolas Anjelka i Patrik Viera. Derbi Kaunti je doveo Aljošu Asanovića, a tokom sezone stigao je i odlični portorikanski napadač Paolo Vončop. Dvojica finalista Evropskog prvenstva, češki reprezentativci, Patrik Berger i Karel Poborski pojačali su Liverpul, odnosno Mančester Junajted, dok su na Old Traford stigli Žordi Krojf, te Ole Gunar Solskjer. Midlsboro je uložio ogrmne novce u renoviranje tima. Doveden

je italijanski duo Fabricio Ravaneli i Đanluka Festa, kao i Brazilci Fabinjo i Emerson iz Porta. U Šefild Vensdej je stigao Benito Karbone iz Intera, kojem će se naredne godine priključiti i Paolo Di Kanio. Sautempton je pojačao Izraelac Ejal Berkovic, a dosta novih imena tog leta obuklo je i dres Vest Hema: Rumun Florin Radučoju, Portugalci Paolo Futre i Ugo Porfirio, kao i ostrvski igrači koji će narednih sezona činiti okosnicu ekipe sa Apton Parka: Pol Kitson, Džon Hartson, Stiv Lomas i Rio Ferdinand. Na Stamford Bridžu je otpočela nova era. Renoviran je kompletan tim Čelsija, prodati su igrači koji su prethodnih godina bili najveće zvezde tima: Mark Stin, Džon Spenser, Pol Furlong, Najdžel Spekmen, Teri Filan, a umesto njih dovedena su zvučna imena iz inostranstva. Rud Gulit je zamenio novog selektora Glena Hodla na klupi, a, zahvaljujući njegovom renomeu, plavi dres su obukli Italijani Đanluka Vijali, Roberto Di Mateo, a nešto kasnije i Đanfranko Zola, te Francuz Frank Lebef.

Liverpul, Njukasl, Arsenal i Mančester Junjated smenjivali su se na vrhu do deset kola pre kraja, kada je Junajted zaseo na prvo mesto, koje nije ispustio do kraja. Najlepši fudbal ponovo je igrao Njukasl, ali je, kao i sezonu pre, kiksnuo u odlučujućim mečevima. Na Enfildu je odigrana repriza između Liverpula i Njukasla, koja je završena identičnim rezultatom kao i godinu dana ranije, 4-3 za *crvene*, s tim što je ovog puta ekipa Roja Evansa vodila na poluvremenu sa 3-0, da bi *svrake* u periodu između 70. i 88. minuta stigle do 3-3 i onda, po isteku 90. minuta, primile četvrti gol. Robi Fauler bio je strelac za pobedu Liverpula. Njukasl je u toj sezoni do januara vodio Kevin Kigen kada ga je zamenio Keni Dalgliš. Inače, Fauler je u martu 1997, u derbiju protiv Arsenala na Hajberiju, uradio nešto nesvakidašnje. Izbio je sam ispred golmana Simana, krenuo je u dribling, preskočio ga i pao, a sudija je pokazao na penal. Tek na usporenom snimku moglo se videti da kontakta između njega i Simana stvarno nije bilo, ali je Fauler, čim je sudija pokazao na belu tačku, počeo rukom da odmahuje, signalizirajući sudiji da nije bilo prekršaja i da promeni svoju odluku. Koji trenutak kasnije, uzeo je loptu u ruke, izveo je jedanaesterac tako da ga je Siman lako pročitao i odbranio mu udarac, ali je na odbitak iskosa natrčao Džejson Mekatir i zatresao mrežu. Robi Fauler je za taj svoj gest dobio nagradu za fer-plej.

Čelsi je konačno osvojio prvi trofej posle Kupa kupova 1971. U finalu FA Kupa savladao je ekipu Midlsboroa sa 2-0. Roberto Di Mateo postigao je do tada najbrži pogodak u istoriji finala najstarijeg takmičenja na svetu. Luis Saha će oboriti njegov rekord kao igrač Evertona 2009, a definitivno najveći luzeri sezone bili su igrači Midlsboroa, koji su izgubili finala i FA Kupa i Liga kupa, u reprizi od Lestera, i na kraju ispali iz lige, uprkos atraktivnom fudbalu i milionima potrošenim na zvučna pojačanja. Najveći dobitnik tog prvenstva bila je simpatična ekipa Koventrija, koja je tokom celog prvenstva bila u zoni ispadanja, ali se na čudesan način spasila u poslednjem kolu. Forest je jedini bio siguran putnik u niži rang, Koventri je bio pretposlednji sa 38 bodova, Midlzboro je imao 39, Sanderlend 40, a čak četiri tima imala su po 41 – Lester, Blekburn, Vest Hem i Sautempton. Čak je i Everton, sa 42, bio u opasnosti. I onda drama u poslednjem kolu kakva može da se režira samo u Engleskoj. Sanderlend, kojem je bio dovoljan bod protiv Vimbldona, prima gol tri minuta pre kraja, dok Midlsboro igra 1-1 s Lidsom, što koristi Koventri koji pobeđuje Totenhem na Vajt Hart Lejnu i na spektakularan način ostaje u Premijer ligi. Iako je većina nas u društvu navijala prvenstveno za Čelsi ili Vest Hem, svi smo simpatisali Koventri i Sautempton. Rona Atkinsona je na polovini prvenstva na klupi Koventrija zamenio njegov dotadašnji pomoćnik, legendarni Škot Gordon Strahan, koji je, nakon izborenog opstanka, u euforiji dao čuvenu izjavu: „Da je Titanik bio neboplave boje, nikada ne bi potonuo". Na golu *neboplavih* bio je vremešni teškaš Stiv Ogrizović, a ključna imena tima bili su Noel Vilan, Gari Mekalister, te napadački duo, plavokosi Daren Hakerbi, te tamnoputi centarfor Dion Dablin, koji je u toj sezoni imao i karakterističan stil radovanja posle postizanja gola: bukvalno bi se nasmejan ukopao u mestu i podigao ruku s ispruženim kažiprstom ka nebu. Identično smo se pozdravljali i mi iz društva prilikom susreta. Osim Koventrija, s uživanjem smo gledali utakmice Sautemptona koje su predvodili Met Letisije, Berkovic i engleski defanzivac Džim Magilton, te razni Votsoni, Medisoni, Nilsoni i slični *radnici*. Omaleni Mat Letisije, Englez sa čudnim francuskim prezimenom, bio je fudbaler kojeg je bilo milina gledati. Znao je sve s loptom, prava nekadašnja desetka. Sautempton je igrao onako kako Letisije igra, buk-

valno je sve zavisilo od njega. Baš u tom periodu, pozivan je i u reprezentaciju za koju je upisao osam nastupa i, gotovo redovno, njegovo ime se dovodilo u vezu s prelascima u veći klub, a on je celu profesionalnu karijeru proveo u Sautemptonu. Čak 26 sezona nosio je crveno-beli dres ekipe s juga Engleske. Karijeru je završio u non-lig klubu Istli, a deset godina kasnije, sa punih 45, odigrao je i jedan zvanični meč za novoformirani klub iz rodnog Garnzija, sela na ostrvcetu usred Engleskog kanala.

U leto 1996, našim klubovima konačno je dozvoljeno takmičenje u evropskim kupovima. Šampion Partizan, zbog lošeg koeficijenta naše zemlje, ipak nije išao u kvalifikacije za Ligu šampiona, već za Kup UEFA. U Humskoj je tako prvi takmičarski evropski meč, po raspadu SFRJ, odigran 24. jula 1996. između Partizana i Makabija iz Tel Aviva. Bečej je igrao u Novom Sadu s Murom, dok je Vojvodina odmerila snage sa Portadaunom. U narednoj rundi, Partizan je prvo bio domaćin bukureštanskom Nacionalu. Bio sam užasno besan na partizanovce kojima je učešće Jugoslavije na Olimpijskim igrama i gledanje Olimpijade na TV bilo ispred dolaska na stadion, jer meču crno-belih i Rumuna prisustvovalo je tek između šest i sedam hiljada navijača. Po završetku utakmice ostao sam u Beogradu, išao sam u KST na koncert Ateista, a potom prespavao kod drugara kojeg sam znao sa stadiona. Narednog dana promuvali smo se po gradu i u bašti kazina, pored Meka na Terazijama, naspram Terazijske česme, naleteli smo na grupu od dvadesetak navijača škotskog Hartsa. Doputovali su na meč kvalifikacija Kupa pobednika kupova, koji je njihov tim igrao narednog dana protiv Crvene zvezde. Svi su bili dosta stariji od nas, u nekim kasnim tridesetim ili ranim četrdesetim godinama i veoma raspoloženi za priču. Interesantno, među njima je bilo dosta Engleza koji navijaju za neki manji klub u svojoj zemlji, a simpatišu Harts u Škotskoj i sa njim putuju na evropska gostovanja kad god im se ukaže prilika. Tako sam upoznao Fila, malog, debelog, riđokosog Engleza kojem je prva ljubav Portsmut, kao i Nejtana, rođenog u Skantorpu, za koga i navija

u Engleskoj. Od njih smo i saznali da brojni Englezi imaju *svoj* tim i u Škotskoj. U toj istoj bašti sedela je i grupa od nekoliko Šveđana sa malom zastavom na kojoj je pisalo *Stockholm Hearts*. Posle par sati druženja razišli smo se. Ja sam otišao vozom nazad za Novi Sad, dok su oni sutradan bili u grupi od oko 150 Hartsovih navijača u *kavezu* na Zvezdinom stadionu. Taj meč završen je bez golova, a Zvezda je dve nedelje kasnije izborila prolaz nakon 1-1 u Edinburgu.

Osim *grobarskog* fanzina Daj gol i još nekoliko koje su radili navijači drugih klubova, pre svih Radničkog iz Kragujevca (Talas) i Zvezde (Pune tribine...), uveliko je izlazio i fanzin Kop, u čiji rad sam bio uključen od prvog broja. Redakciju je činilo nekoliko navijača Partizana i Crvene zvezde, uz brojne dopisnike sa raznih strana.

Uz već standardnu Lizu, zahvaljujući adresama koje su izlazile u Total Football-u, dopisivao sam se sa raznim navijačima širom Ostrva, a fanzini svih živih klubova stizali su mi na nedeljnom nivou. Sasvim logično je bilo to što navijači Junajteda, Liverpula, Čelsija, Arsenala imaju svoje fanzine, ali su ih na Ostrvu u to vreme radili bukvalno svi živi. Mislim da nije bilo kluba koji nije imao alternativni časopis, pisan iz ugla navijača. U jednom broju Total Football-a objavljen je dugačak tekst, koji je bio i tema broja, sa detaljnim istorijatom navijačke fanzinaške scene na Ostrvu. Potom je redakcija napravila neku njihovu internu top listu, a kao poslastica, na kraju su objavljene adrese bukvalno svih aktuelnih fanzina, a bilo ih je oko sto pedeset. Od novih prijatelja s kojima sam uspostavio kontakt putem pisama, bilo je nekoliko navijača Čelsija, ali i onih koji su navijali za Hal Siti, odnosno Kristal Palas, te škotske Dandi Junajted i Sent Miren. Svakako, u tom momentu najznačajniji kontakt bio mi je onaj s ekipom Čelsijevih navijača koji su tajno radili navijački fanzin Ultra. Nisu se potpisivali punim imenima, adresa fanzina je bila nekakav Berkšir biznis centar u Redingu, a svako pismo koje mi je stiglo, potpisao bi izvesni Gavin kojem nikada nisam saznao prezime.

Ultra je bio fanzin u kojem me je zanimalo bukvalno svako napisano slovo, detalji incidenata na utakmicama između dva broja, osvrt na aktuelne navijačke modne marke, kao i novu muziku koja je izlazila, ali i dosta priča iz prošlosti, što sa tribina, to i generalno iz te neke underground supkulture. Nakon petog broja, policija ih je provalila i zabranila objavljivanje jer su fotografijama i tekstovima o incidentima na utakmicama i tučama navijača *promovisali nasilje*. U te dve godine intenzivnog dopisivanja, Gavin mi je poslao nekoliko znački huliganskih grupa, par knjiga, koje su takođe pisali viđeniji ljudi iz navijačkih ekipa s Ostrva, kao i majice Česlijevih i Milvolovih navijača, rađene u malim serijama. Njegov tekst o Čelsijevim navijačima objavljen je

u petom broju Kopa koji je izašao u leto 1997. Liza me je tada ponovo pozvala u goste, a ja sam za vizu odbijen i pre nego što sam predao zahtev. Naime, agencija, preko koje sam planirao da idem u letnju školu engleskog jezika u Londonu, raspitala se u Ambasadi za moj status, s obzirom da sam iz cele grupe prijavljenih samo ja bio ranije odbijan, na šta su im odgovorili da su šanse da dobijem vizu minimalne, te da mi uopšte ne preporučuju da podnosim zahtev, mada su konačnu odluku prepustili meni. „O, jebem ti život, hoću li ikad uspeti da se dokopam Ostrva!?", pomislio sam. Ipak, moram priznati da se nisam ni blizu skenjao kao dve godine ranije.

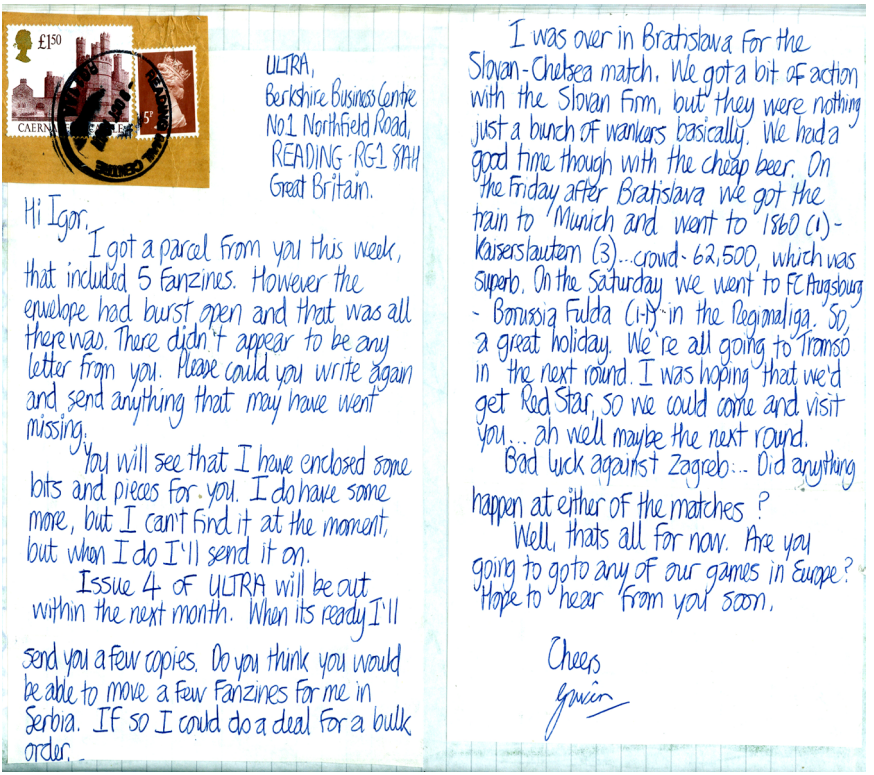

ULTRA,
Berkshire Business Centre
No 1 Northfield Road,
READING · RG1 8AH
Great Britain.

Hi Igor,

I got a parcel from you this week, that included 5 fanzines. However the envelope had burst open and that was all there was. There didn't appear to be any letter from you. Please could you write again and send anything that may have went missing.

You will see that I have enclosed some bits and pieces for you. I do have some more, but I can't find it at the moment, but when I do I'll send it on.

Issue 4 of ULTRA will be out within the next month. When its ready I'll send you a few copies. Do you think you would be able to move a few fanzines for me in Serbia. If so I could do a deal for a bulk order.

I was over in Bratislava for the Slovan-Chelsea match. We got a bit of action with the Slovan firm, but they were nothing just a bunch of wankers basically. We had a good time though with the cheap beer. On the Friday after Bratislava we got the train to Munich and went to 1860 (1)-Kaiserslautern (3)... crowd - 62,500, which was superb. On the Saturday we went to FC Augsburg - Borussia Fulda (1-1) in the Regionaliga. So, a great holiday. We're all going to Tromso in the next round. I was hoping that we'd get Red Star, so we could come and visit you... ah well maybe the next round.

Bad luck against Zagreb... Did anything happen at either of the matches?

Well, thats all for now. Are you going to go to any of our games in Europe? Hope to hear from you soon.

Cheers
Gavin

Jedno od Gavinovih pisama

ULTRA!
ISSUE 3
£2.00
MILLWALL
HOLLAND - ENGLAND 93
INSIDE - ENGLAND AWAY
CONFESSIONS OF A CHELSEA CASUAL
Z-SIDE GRONINGEN
PLUS ALL THE USUAL FEATURES
LACOSTE

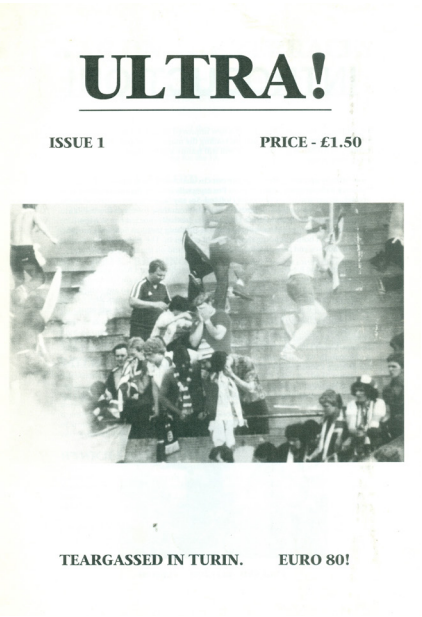
ULTRA!
ISSUE 1
PRICE - £1.50
TEARGASSED IN TURIN.
EURO 80!

ULTRA!
ISSUE 5
£2.00
SLOVAN BRATISLAVA - CHELSEA 97/98
INSIDE - CHELSEA IN EUROPE
CONFESSIONS OF A CHELSEA CASUAL
GREAT AWAYDAYS
STYLE WARS
SOUNDS FROM THE STREET
SEX, DRUGS AND NORTHERN SOUL!

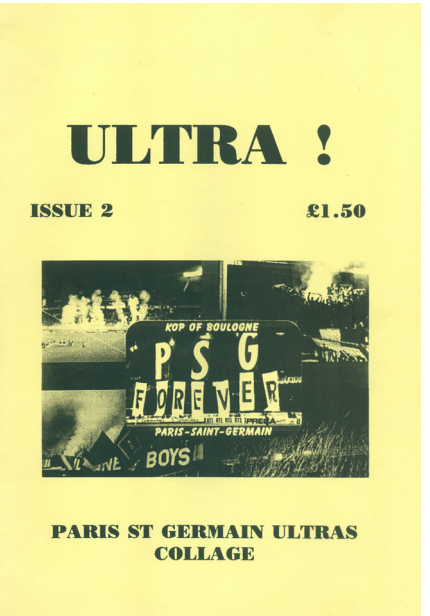
ULTRA !
ISSUE 2
£1.50
KOP OF BOULOGNE
P S G
F O R E V E R
PARIS-SAINT-GERMAIN
BOYS
PARIS ST GERMAIN ULTRAS
COLLAGE

U Božićnom paketu od Eme stiglo je i njeno opširno pismo nakon što se videla sa Majkom: „Prošlog vikenda bila sam kod roditelja u Hajer Viltonu, a potom sam pozvala Majka, koji živi na petnaest minuta odatle, u predgrađu Prestona. Došao je kod nas na čaj, pa smo raširili raspored prvenstva i, zajedno s mojim ocem, prostudirali kada bi bio idealan momenat da nam dođeš u goste. Period oko Uskrsa bogat je fudbalom. Ako ti odgovara, isplaniraj putovanje krajem marta, a ja bih ti poslala pozivno pismo tokom februara."

Dok sam čitao pismo, otvorio sam i raspored svih liga i gledao ko se s kim sastaje na prelazu iz marta u april. Bukvalno sam žmurećki mogao da ubodem prstom, ne bih pogrešio. Potom sam javio Stjuartu da ću pokušati da dobijem vizu, pa, ako sve bude okej, možda bih se spustio i do Londona. Odgovorio mi je mejlom: „Planiraj da bar nedelju dana provedeš sa nama." Nisam smeo da se radujem unapred, da se ne ispalim kao onomad kada sam već video sebe kod Lize. Kompletan plan putovanja mi je delovao toliko dobro da mi je jednostavno bilo nerealno da se desi.

U februaru je stiglo pozivno pismo od Eme. Navela je bukvalno sve, po datumima, šta ćemo raditi kog dana, koju utakmicu ćemo gledati, koje mesto posetiti, kog njenog prijatelja upoznati… detaljnije nego što bilo koja turistička agencija navede u dvonedeljnim programima putovanja. Bili su tu i svi njeni, kao i podaci članova njene porodice. Bukvalno ništa nije prepustila slučaju. Sve što su iz ambasade mogli da traže, bilo je navedeno, svaki podatak ili informacija koji bi mogli da ih zanimaju. I mnogo više od toga. Popunio sam obrazac i, uz sve tražene papire, poneo i veliki album sa slikama koji su mi Svetlana i ona poslale, prepun njihovih uspomena tokom posete Srbiji.

U sredu 6. marta primio sam telefonski poziv iz ambasade: „Igore, ne morate nositi nikakvu dodatnu dokumentaciju. Možete li doći u petak na razgovor?" Naravno da mogu. Otišao sam nekako relaksiran, znao sam kompletnu proceduru, teško da je moglo biti nekih

neprijatnih iznenađenja. Ne dobijem li vizu, odustaću na duže vreme, nema mi druge. Jedino što mi je bilo čudno, odnosno, drugačije nego prethodnih puta, bilo je to što mi je termin u Ambasadi bio tek u 14 časova, a ne neki rani jutarnji. Došao sam do ograde i javio se portiru. Ispred nije bilo uobičajenog reda. Spustio sam se kroz dvorište do dela zgrade u kojem je bio vizni sektor. Unutra je bila samo jedna devojka koja je vrlo brzo završila. Više nije bilo nikog. Potom su me prozvali. Mlađi, niži službenik me je pogledao kroz staklo i kratko mi se obratio: „U pozivnom pismu piše da je u planu odlazak na Everton?" Nazirao mu se blagi smešak na licu. „Da, ako odem, trebalo bi da budem na utakmici Everton – Bolton". „Slikaj se na Gudisonu, pa mi donesi fotku kad se vratiš. Srećan put. Uživaj u Engleskoj!" Pružio mi je pasoš kroz šalter, okrenuo se i otišao. Devojka, koja je stajala, takođe, s one strane stakla, srpska službenica, gledala je u mene neko vreme: „Igore, jeste li dobro? Jel' vi to plačete?" Ostao sam bez daha, bukvalno. Oči su mi se odjednom zacaklile i napunile suzama. „Ne, ne... ovaj, da, da... dobro sam." Bio sam totalno zbunjen. Okrenuo sam se i izašao. Mislio sam da ću se srušiti od šoka. Ispred ograde me je čekao Željko.

„Gandru, jebo te život, putujem!"

Izgrlio me je kao da smo upravo postigli gol. Tek tada sam postao svestan da sam konačno dobio vizu i da do planiranog puta ima manje od tri nedelje. Kada smo stigli do kola parkiranih dve ulice dalje, otvorio sam pasoš prvi put. Bio je viziran pre dva dana, tačnije, onda kada su me pozvali telefonom.

Isto veče poslao sam mejlove Emi, Majku i Stjuartu i obavestio ih da stižem. Svi su mi odgovorili kroz sat-dva. Precizirali smo sve detalje i dogovorili datume. Narednog dana otišao sam do agencije koja mi je uradila rezervaciju avio karte. Bila je to prava mala UK turneja od tri nedelje: prve dve kod Eme i Majka, a potom u južnom Londonu kod Stjuarta. Britišev avion poleteo je u utorak 26. marta sa Surčina, tačno na vreme, u lapo četiri. U njemu nas je bilo svega dvadesetak, tek par nas srpskih državljana, ostalo su bili Britanci. Srbi su uvek više voleli da putuju JAT-om zbog lakšeg sporazumevanja sa našim stjuardesama. Listao sam engleske novine i klopao sendvič sa sirom. Jedna od glavnih tema na fudbalskim stranama Gardijana bilo je ponašanje navijača Lidsa na gostovanju u Lesteru. Javnost je zahtevala da klub identifikuje i kazni izgrednike koji su pevali protivničkim navijačima „You are just a town full of Pakis" i „Going down with the Afghans". Dok smo leteli iznad kontinenta, bilo je vedro. Kako smo se našli iznad Kanala, odjednom su se ispod nas pojavili beli retki oblaci koji su više ličili na neki dim i kroz koje su se nazirali brodići. Sleteli smo nakon manje od tri sata na Getvik. Uhvatila me je blaga panika pošto sam čuo par priča da imigracioni službenici mogu da te vrate nazad ukoliko posumnjaju u bilo šta, odnosno da ti viza ništa ne garantuje dok ne prođeš pasošku kontrolu. Jedan poznanik bio je 1991. u avionu koji je leteo na Hitrou. Dok su bili u vazduhu, Velika Britanija nam je uvela vize, pa su svi putnici sa jugoslovenskim pasošima vraćeni kući jer su za pola sata zakasnili da uđu u Britaniju. Na aerodromu nije bilo gužve, čak je bio neuobičajeno prazan. Nas pet-šest bili smo u Non-EU redu. Popunio sam *lending kartu*, proverio ranac u kojem je bila kopija Eminog pozivnog pisma sa svim detaljima i kontaktima, i vrlo brzo stigao na red. Užasna trema me je uhvatila. Šta sad ako me ta žena bude pitala nešto što ne razumem, pa se zbunim, pa nešto posumnja... Ali, kako sam joj prišao i pružio pasoš, tako se osmehnula. Bila je veoma ljubazna. Imala je pedesetak godina.

„Dobrodošli, mladi gospodine! Koji je razlog vašeg dolaska u Veliki Britaniju?"

„Došao sam u posetu kod prijateljice, odsešću kod nje u Birmingemu, volim engleski fudbal, ići ćemo na par utakmica..."

Zagonetno se uozbiljila: „Birmingem, kažeš. Nadam se da ne navija za Siti?"

„Ne, nego za Vilu. Gledaću sa njom nekoliko utakmica Aston Vile."

„Ne gledam ih više dok Dug Elis ne ode. Oterao je Džona Gregorija, upropastio je klub!"

Koja je verovatnoća da naletim na službenicu koja navija baš za Aston Vilu i koja se uživela objašnjavajući mi kako je odrasla nedaleko od Vila Parka i da ju je otac često vodio na utakmice... „Ju, napravio se red, a mi pričamo o fudbalu. Neće se naljutiti, sigurna sam. Uživajte tokom boravka ovde i navijajte glasno za bordo-plave!" Udarila je masivnim pečatom preko vize, osmehnula se i pružila mi pasoš. U 17.30. po njihovom vremenu, ugledao sam Emu koja me je čekala u pustoj aerodromskoj zgradi. Zagrlila me je i poželela dobrodošlicu. Konačno, moja Engleska!

Sačekali smo kofer i ubrzo bili u njenim kolima. Bilo mi je neobično što prvi put sedim na vozačkom mestu, ali bez volana. Sve je izgledalo kao u negativu. Zaobišli smo London s leve strane, a ja sam oduševljeno gledao u znakove na autoputu. Iznad nas leteli su oblaci. Nikada nisam video da se tako brzo kreću. Uhvatili smo pravac na M6 ka severu. Lederhed je bio prvo meni poznato mesto, iz knjige Zaletanje, a potom i Slaf. Prošli smo Haj Vikomb. Gužva na putu bila je neverovatna, ali me je oduševljavalo što su svi vozili dosta brzo, ali nekako štreberski. Nije bilo onih majstora kao kod nas koji zauzmu najbržu traku, pa ne dižu preko stotke. Nisam video da je bilo ko ablendovao nekome, a more automobila kretalo se u oba pravca. Prošli smo odvajanje za Koventri i nedugo zatim ušli u Birmingem. Trebalo nam je dobrih dva i po sata. Dok smo ulazili u grad, Ema mi je objašnjavala i pokazivala gde se šta nalazi. Lepo se video i Sent Endrjuz, a posebno Vila Park. Smedvik, u kojem je živela, udaljen je od centra oko dve milje i nije baš na najboljem glasu. Stadion Vest Broma joj je najbliži, svega desetak minuta udaljen peške od kuće. Stigli smo do Pul Rouda, u kojem je bio kompleks istih malih, neupadljivih kuća od crvenih ciglica. Parkirali smo se pred brojem 35. Bila je to klasična mala dvojna kuća (*Semi-detached House*), podeljena na dva stana. Generalno, malo

kvadrata, ali je svaki iskorišćen maksimalno. Čim se uđe, tu je dnevni boravak, odakle se ide u prostranu kuhinju na kraju, gde je izlaz ka malom dvorištu. Na spratu su bile dve spavaće sobe i kupatilo. Njena je bila kompletno ukrašena Vilinim stvarčicama. U posebnom ramu bio je Savo Milošević, zagrljen sa Jorkom dok drže pehar Liga kupa. „Kuća u ovom delu neuporedivo je jeftinija nego bilo gde bliže centru. Kada je preminula baka, roditelji su prodali njenu veliku kuću i pomogli mi da kupim ovu. Do posla mi treba, u zavisnosti od gužve, između petnaest minuta i pola sata. Mnogi ne vole ovaj kraj jer ima razbojništva, mnogi se bave sumnjivim poslovima, ali ja nisam imala nikada problema. Komšije su okej, svako gleda svoja posla." Izgledalo je kao da sam na času engleskog. Ema je pričala, ja sam slušao. Nekoliko polica bilo je prepuno knjiga, neverovatno koliko ih je bilo o fudbalu, a posebno me je iznenadilo koliko je imala onih o Jugoslaviji i Srbiji.

Blagi miris vlage osetio se u vazduhu. Klopali smo krompir, grejvi sos i neke kobasice koje su imale poprilično neprijatan šmek, a potom pričali o fudbalu do iza ponoći. Za dobrodošlicu, poklonila mi je repliku Aston Vilinog šampionskog dresa sa finala Kupa šampiona 1982. i ulaznice za gostovanje u Boltonu, kao i za meč protiv Njukasla na Vila Parku. Neverovatno, koliko je jedna žena bila u materiji. Ništa na silu, ceo razgovor tekao je kao da ga vodim sa ozbiljnim fudbalskim ekspertom. Legao sam posle keca. Iako premoren, dugo nisam mogao da zaspim od uzbuđenja. I dalje mi je bilo nestvarno da sam konačno u Engleskoj. Pojma nemam kad sam zaspao, a već oko sedam probudilo me je sunce. Krevet je bio tik uz veliki prozor. Nebo vedro, bez ijednog oblačka. Ležao sam sigurno sat vremena tako, gledao u plavetnilo i motao po glavi samo jednu misao: „Jebo te, ja sam u Engleskoj". Kada sam čuo Emu da se probudila, ustao sam iz kreveta i sišao do kuhinje. Spremila nam je *Full English* jer je pred nama bio dug dan. Pasulj, slanina, kobasica, dva jaja na oko, paradajz, pečurke, tost sa puterom i uz to čaj. Fino kalorično jelo od kojeg se napucaš i budeš miran sigurno do popodnevnih sati. Plan je bio da krenemo ka Lankširu kod njenih roditelja, gde ćemo se zadržati nekoliko dana, ali, kako smo krenuli, bukvalno na drugom semaforu, kombi, koji je prošao pored nas, lansirao je kamenčić direktno u šoferšajbnu i ona se pretvorila u paukovu

mrežu. Morali smo kod majstora. Pošto smo na programu za zamenu stakla bili tek oko tri popodne, Ema je javila roditeljima da pomeramo dolazak za sutradan. Tako smo ceo dan proveli obilazeći centar Birmingema, a za posle podne dogovorila je susret i klopu sa par prijatelja u pabu. Sve me je oduševljavalo, od matore vatrogasne stanice, do šetnje uz kanale koji su isprepletani kroz ceo *Black Country* (naziv iz 19. veka za Birmingem i okolinu zbog teške industrije i mnoštva fabričkih dimnjaka iz kojih je kuljao crni smog). Kratku priču ispričao nam je vlasnik jednog brodića, koji se hvalio kako Birmingem ima više kanala od Venecije, kako je najduži onaj koji spaja London i Birmingem i kako bi trebalo tri dana da se ceo prokrstari. Vreme je sunčano, vedro, trinaest stepeni, a ja jedini u jakni. Svi živi se poskidali, i staro, i mlado, ribe furaju bretele i sandale, naravno, na bosu nogu, kao da su na letovanju. Dosta prolaznika bilo je u fudbalskim dresovima, uglavnom Aston Vile, tek jedan Birmingema, ali i Volsola, malog kluba koji se nalazi u predgrađu. Obišli smo Vilin klupski šop koji se nalazi u centru i koji je, prema Eminim rečima, duplo manji od onog na stadionu. Poređenje i tog *malog* šopa sa bilo kojim našim je besmisleno. U rano posle podne nalazimo se na kratko sa Eminim bratom Ovenom, koji je došao vozom iz Lankšira, samo da bi se ošišao. Imao je zakazano oko dva kod frizera, kojem je platio 35 funti za najobičniju mušku frizuru. Jebem ti ludaka, prevalio je dvesta milja tamo i nazad da bi se ošišao. Otišli smo do majstora po kola, kratko navratili do kuće na čaj i tost, a potom se vratili u centar. U ogromnom Sportkafeu čekala nas je njena drugarica Beki, koja je bukirala sto za osam osoba. Inače, ona je zaposlena kao statističar u lokalnom košarkaškom prvoligašu Birmingem Bulits, a Sportkafe je jedan od sponzora kluba, pa je ona tu imala nekakve povlastice za klopu i piće. Ja jesam pratio košarku, ali blage veze nisam imao o onoj na Ostrvu. Nikad nisam čuo ni za jedan klub, osim London Tauers. Bilo mi je neverovatno da neko u Engleskoj uopšte prati basket!? Objasnila mi je da je ljubav prema košarci nasledila od oca, koji je dobar deo života proveo u Americi, gde je pratio koledž košarku i NBA. Uskoro su nam se priključili Stjuart i Kejt, kao i Pol i Stefani. Svo četvoro Ema je poznavala baš dugo. Sa Stjuartom se znala još iz Lankšira jer je on drugar njenog brata. Išli su u rivalske

škole u Čorliju. Njegova žena Kejt je jedno vreme radila sa Emom. Stefani je takođe njena koleginica s posla, a Pol njen dugogodišnji momak, koji je takođe iz Lankšira. Stjuart je navijač Vigana, a Pol Blekburna. Na prvu loptu smo se skontali i mleli o fudbalu do razlaza. Inače, Stjuarta sam indirektno znao preko Eminih pisama. U par navrata mi je i on sâm slao neke značkice i druge fudbalske sitnice. Posle klope, otišli smo u obližnji pab koji je bio krcat navijačima, mahom u dresovima reprezentacije. Gledao se direktan prenos prijateljske utakmice između Engleske i Italije, koju su *žabari* dobili sa 2-1.

Osvanuo je novi lep i sunčan dan, a mi smo repризirali jučerašnji doručak. Oko jedanaest, krenuli smo kolima na severozapad. Krajnja destinacija bila je Lankšir, tačnije Čorli. Ema je nekako bila veoma ponosna što idemo u kraj u kojem je odrasla. „To je prava Engleska, videćeš. Nema prljavštine kao u Birmingemu, sve je zeleno, ali i mnogo češće pada kiša." Sve vreme je treštala muzika, Madness, pa The Who, na kraju i album Buzzcocksa iz 1999, Modern, koji sam tada prvi put čuo i čiji se naziv potpuno uklapao u sam fazon svirke. Bio je drugačiji od Buzzcocksa, koje znam, ali mi je u tom trenutku sve prijalo. Stotinak milja prevalili smo za dva sata, prošli pored stadiona Volsola, koji je odmah na izlazu iz Birmingema, a potom smo ostavili i obližnji Vulverhempton iza nas. Posle Staforda, nedaleko od Stouka, zaustavili smo se na benzinskoj pumpi. Vedrim nebom sporadično su jurcali oblačci, a vetar nas je primorao na zakopčavanje do grla, iako smo se zadržali vrlo kratko.

Nismo se odvojili ka Mančesteru, nego smo ga ostavili sa desne strane i nastavili još malo ka severozapadu. Izređalo se mnoštvo tabli sa nazivima gradova iz kojih su poznati ligaški fudbalski klubovi. Vozili smo ka Prestonu, ali je desetak kilometara ranije osvanula tabla *Dobrodošli u Čorli*. Ema je insistirala da se zaustavimo i slikamo kod nje. „Welcome To Chorley, Lancashire's Market Town", nekako ponosno je stajala na kružnom toku, na samom ulasku u gradić, a iznad je bio grb grada s parolom *Be Aware*. Mama, tata i brat čekali su nas u lokalnom pabu. Tata Hari visok, koščat, na koga je Ema ličila, stisnuo mi je ruku: „Hvala što si pazio na moju ćerku dok je bila u Srbiji". Mama Polin, bila je klasična Engleskinja, lepo skockana, nasmejana, ljubazna. Njih

dvoje su rođeni u Birmingemu, gde su se i upoznali, ali su krajem 70-ih odlučili da se sa malom Emom presele u mirno seoce u Lankširu. Hari je sve vreme pričao, uglavnom o fudbalu i Aston Vili. Bio je prisutan svih pet puta kada je njegov klub podizao pehar pobednika Liga kupa. Kao klinac od četrnaest godina bio je i na finalu FA kupa 1957. kada je Vila savladala Mančester Junajted sa 2-1. „Da mi je neko tada rekao da će mi to za života biti možda i jedini pehar u kupu, samo bih se nasmejao, ali kako godine odmiču, uopšte neće biti iznenađenje da bude baš tako." Hari je putovao i u Roterdam 1982. kada je njegov tim postao prvak Evrope, pobedivši favorizovani Bajern minimalnim rezultatom. „Standardni golman Džimi Rimer morao je zbog povrede da napusti igru već nakon osam minuta. Umesto njega, među stative je stao mladi Najdžel Spink, koji je pre toga imao samo jedan nastup u dresu Aston Vile. Svi smo bili sigurni da će ga nemački fudbaleri izbušiti, ali je on branio kao sumanut. Da se tri dana igralo, ne bi mu dali gol. Kakvo je to slavlje bilo na kraju!"

Dobrodošli u Čorli

Nakon ručka, usledila je kratka šetnja Astli Parkom i odlazak do stadiona lokalnog kluba. Sve mi je bilo lepo, skockano, uredno i čisto, drugačije nego kod nas. Iz centra smo stigli peške za desetak minuta kroz nekoliko uskih uličica. Prvo što sam ugledao bio je natpis *Welcome to Victory Park*, prikačen na bok drvene tribine. Masivna kapija od kovanog gvožđa bila je otvorena, a neki stariji čovek skupljao je čunjeve nakon treninga omladinaca. Hari je ušao u razgovor s njim, a potom nas je on poveo do jedinog objekta, u sklopu kojeg je bilo smešteno sve što treba – pab okićen suvenirima, uramljenim novinskim člancima i fotografijama, klupske kancelarije, kao i mali šop. Uramljena je bila i fotografija nekadašnjeg reprezentativca Pola Marinera koji je ponikao u Čorliju, a proslavio se nastupajući za Ipsvič, s kojim je osvojio FA i UEFA kup, kao i Arsenal. Neke dve starije žene, zaposlene tu, oduševile su se što je jedan stranac poželeo da obiđe njihov maleni klub pre nego obližnji Old Traford. Dok nas je jedna od njih provela kroz pab i ispredavala kratku lekciju o istoriji kluba, druga se kroz pet minuta pojavila sa poslužavnikom – čaj i keksići dobrodošlice. Obišli smo ceo teren i sve tri tribine koje su natkrivene, ali su drugačije jer su građene u različito vreme. Centralna ima 900 i nešto stolica i ona je izgrađena 1945, pošto je originalna izgorela u požaru. „Viktori Park je počeo da se gradi po završetku Prvog svetskog rata, zbog čega je tako i nazvan, a otvoren je 1920. godine i od tada je dom naših fudbalera."

Potom smo ušli u šop, koji je u tom momentu bio opremljen u rangu Partizanovog. Domaćini su me častili dresom, a ja sam kupio par bedževa, šolju i sportski ranac sa grbom. Posebno me je oduševila radna soba onog čičice kojeg smo prvog sreli na terenu. On se ceo život bavi izradom bedževa i trgovinom fudbalskim programima, pa sam, među nekoliko stotina, izabrao neke stare, meni zanimljive, recimo, onaj sa tekme Čelsi – Nots Kaunti, sa golmanima Borotom i Avramovićem u postavama dva tima. Nakon polusatnog uživanja, rastali smo se od ljubaznih domaćina koji su nas pozvali da kroz par dana dođemo na utakmicu protiv Viton Albiona, ali se termin poklapao sa premijerligaškim duelom Boltona i Aston Vile, za koji smo već imali kupljene ulaznice. Bilo mi je krivo, ali sam već tada bio siguran da ću prvom

sledećom prilikom doći da gledam Čorli, jer sam se zaljubio u ovaj mali lankširski klub već na prvom susretu.

Ispred Viktori Parka

Dok smo odlazili ka kolima, Ema, Oven i njihov otac prisećali su se utakmice iz 1986. kada je Čorli napravio najbolji rezultat u FA kupu u istoriji kluba. Na spektakularan način izbacio je Vulverhempton. Ema je tada imala petnaest, a njen brat deset godina kada ih je Hari poveo u dvadesetak kilometara udaljeni Bolton. O toj utakmici Ema mi je pisala u jednom od svojih pisama. U to vreme, u utakmicama kupa igrale su se reprize posle nerešenog ishoda, sve dok jedna ekipa ne bi pobedila. Hari jeste od malena navijač Vile, ali su mu najbolji drugar i kum navijači Vulvsa, pa je neretko odlazio i sa njima na utakmice. Taj put oni su mu došli u goste, pa su svi zajedno išli na majstoricu. Čorli je prvo izvukao remi na stadionu Boltona. Otputovali su i na revanš meč u Midlands prežaljeni, ali su i tamo izborili rezultat koji im je obezbedio još jedan, treći meč koji se opet igrao na starom stadionu Boltona, pošto njihov maleni Viktori Park nije zadovoljavao bezbednosne kriterijume. Kiša, što je za novembar u Lankširu sasvim normalno, tih dana nije prestajala, a na kaljuzi, maleni Čorli je pokazao zube i isprsio se pred slavnim protivnikom velikog imena, koji je u tom periodu

bio u krizi, takmičio se nekadašnjoj u trećoj ligi. Laganih tri nula bilo je za crno-bele. Njih troje su se prisećali tog meča i sa neviđenim ushićenjem opisivali slavlje nakon velike pobede. Čorli je u narednoj rundi te 1986. ispao od Prestona. Trebalo je da prođe 35 godina, pa da taj uspeh bude nadmašen.

Kod Eminih

Stigli smo u Hajer Vilton, selo sa manje od hiljadu stanovnika, koje je udaljeno od Čorlija svega pet kilometara i nalazi se na putu za Blekburn. Kakav raj na zemlji! Kao da je neko zaustavio vreme u osamnaestom veku. U takvom selu, gde su predivne kuće mahom poslagane uz glavni put, ona u kojoj žive Emini roditelji i u kojoj su odrasli ona i brat, nalazi se, kako Hari kaže, *u mirnom delu sela*, u slepoj uličici Louton Klouz, i to kao poslednja u nizu. Sa velikog prozora iz dnevnog boravka puca pogled u nepregledne zelene doline. Kao sa filma. Četiri spavaće sobe opasane su hodnicima sa prepunim policama knjiga. Mnoštvo fudbalske literature je bilo na njima. Hari je zastao ispred jedne. „Polovinom 60-ih živeo sam dve-tri godine u Lidsu. Tamo sam išao na stručno usavršavanje i praksu. Lids je tada igrao dobar fudbal. Sa par drugara često smo odlazili na Eland Roud. Gledao sam nekoliko

njihovih evropskih utakmica, protiv Valencije, Bolonje, Ferencvaroša kada su osvojili Kup sajamskih gradova, ali i protiv Dinama kada su, godinu dana ranije, poraženi u finalu. Bilo je 0-0 u Lidsu. Bio sam i na utakmici sa Partizanom. Potražiću sutra u staroj kutiji sa programima, možda imam jedan i sa te utakmice. Poklanjam ti godišnjak iz sezone 1967/68, u njemu su ti izveštaji." Bila je to debela knjižica sa bukvalno svim podacima vezanim za tu sezonu: svi timovi prve četiri lige, sa rezultatima, izveštajima, sastavima timova, strelcima i raznim drugim statističkim podacima. Priče o fudbalu prekinuo je Polinin poziv za večeru. Do tada sam uglavnom slušao razna baljezganja kako je engleska klopa sranje, kako nemaju ništa svoje originalno, kako ih zabole ćošak za kuvanje, nego sve jedu iz konzervi... Polin je servirala *bogaoca* koliko je bilo hrane. Od raznih soseva i pečenog krompira, preko piletine i špargli, do celera i šampinjona. Prepuna trpeza preukusne, lepo začinjene klope. Za desert je poslužena voćna salata sa sladoledom, a potom i kolač od limuna. Ubismo se od jela!

Osvanuo je i *Good Friday*. Za doručkom svi su se iščuđavali zbog lepog vremena i govorili da sam ga ja doneo iz Srbije. Bio je to četvrti dan boravka u Engleskoj, a sve vreme bilo je sunčano, bez naznaka za kišu. Tokom prepodneva prošetali smo selom. Odvalili smo dobra tri sata lutajući prekrasnim zelenim predelima, a Ema i Oven su mi pokazali bukvalno svaki budžak u kom su se kao deca igrali. „Ovaj kanal povezuje Lids i Liverpul, mostić datira iz 1815, a ona farma je iz sredine sedamnaestog veka", nadovezivali su se jedno na drugo. Na kraju ture završili smo u The Top Lock pabu. Posle klope, odrednica nam je bio Blekpul, grad koji leži na obali Irskog mora. Neposredno pred sam ulazak u grad, zaustavili smo se u njegovom južnom predgrađu, predivnom mondenskom mestašcu Lidam (Lytham St. Annes), prepunom šekspirovskih kuća, sa nekoliko pabova i zanimljivih građevina. Inače, Lidam je poznat po golf terenima, na kojima se održava par prestižnih turnira poput Danlop kupa, Rajder kupa, kao i Otvorenog prvenstva Engleske. Od 1959. godine tu je i sedište fudbalske lige, koje je pre toga bilo u obližnjem Prestonu. Prošetali smo sat vremena pre nego što smo ušli u film iz 60-ih. Ne znam kako drugačije opisati Blekpul u kojem je vreme stalo pre pola veka. Polovinom devetnaestog veka

Blekpul je postao centar turizma radničke klase sa severa Britanije. Grad je bio prepun turista koji su dolazili preko sindikata i ferijalnih saveza. Do pred kraj 60-ih godina, gotovo nemoguće je bilo naći slobodan krevet za dane vikenda, tokom cele godine. Božićni, novogodišnji i uskršnji praznici, kao i Benk holidej, rezervišu se i danas mesecima unapred. Svaka druga kuća nudi usluge *bed & breakfast,* po ceni koja je, i za naše uslove, više nego prihvatljiva. Tako, recimo, noćenje sa doručkom u hotelu košta svega četrdeset funti, a u privatnim varijantama i duplo manje. „Znaš li da Blekpul ima više hotela od celog Portugala?", iznenadio me je Oven svojim pitanjem, a potom nastavio sa pričom: „Kada su uvedeni jeftini letovi za morske destinacije u Španiji i Portugalu, turizam u Blekpulu je krenuo da propada. Ovde ti niko ne garantuje da ćeš imati pet sunčanih dana u nizu. Realnije je u julu da pokisneš, nego da se okupaš". Parkirali smo kola duž promenade koja je dugačka pet kilometara i sva je u blještavim lampionima i svetlećim reklamama, kućama strave, luna parkovima i ima tri dugačka pijera koja ulaze u more. Kao da si ušao u Las Vegas za sirotinju. Nepregledna peščana plaža bila je puna galebova. Nekolicina hrabrih Engleza prostrla je peškire. Jedna mlađa keva svom klincu je čak navukla i mišiće na ruke i mali je zagazio u vodu do članaka, ali je brže-bolje izjurio napolje. U Blekpulu, kada je i vedro i sunčano, šiba jak vetar s mora, tako da stvarno ne postoji ni jedan razlog zbog kojeg biste skinuli majicu i spustili se na plažu. Brojne suvenirnice prodaju suncobrane, iako sam siguran da oni pre služe kao zaštita od kiše nego od sunca. Blekpul je svakako najpoznatiji po svojoj kopiji Ajfelovog tornja, koji je, po uzoru na onaj u Parizu, podignut 1894, a u njegovom podnožju smešteni su cirkus, akvarijum, bioskop, restoran. Pošto je bio Veliki petak, gužva je bila baš velika. Brojni turisti pristigli su porodično da u Blekpulu provedu praznični vikend. Veliki broj budućih mladi i mladoženja stigao je i izveo svoju ekipu na devojačko, odnosno, momačko veče. Jedna ženska ekipa bila je odevena kao medicinske sestre, druga kao indijanke, treća je imala na sebi kostime zečica. Naleteli smo i na grupu štrumfova, kao i na ragbi reprezentaciju. „Treba odavde bežati dok stvari još nisu izmakle kontroli, pošto se svi toliko ponapijaju da

policija obavezno ima pune ruke posla", rekla je Ema i predložila da se odvezemo tramvajem do Flitvuda, koji je severno predgrađe Blekpula.

„Ovo je najduža tramvajska trasa u Britaniji, koja je 1846. vodila skroz do Prestona".

Blekpul je jedini grad na Ostrvu koji je zadržao stare tramvaje iz devetnaestog veka. Oni su ujedno i najstariji u svetu, ali danas saobraćaju samo od Flitvuda, pa do centra grada, a pruga je dugačka oko jedanaest kilometara. Fudbalski klub Flitvud Taun, u to vreme, takmičio se u prvoj diviziji severozapadne lige, što je bio osmi rang takmičenja. Pre napuštanja Blekpula, prošetali smo još malo po gradu i otišli do stadiona lokalnog tima, koji je s klupe predvodio Stiv Mekmahon, nekadašnji reprezentativac i igrač Evertona, Liverpula, Sitija, Vile. Napravili smo krug, posetili klupski šop u kojem je bilo svega, od igle do lokomotive, iako je Blekpul tavorio u trećoj ligi. Kupio sam značkicu, a malo smo proćaskali i sa prodavcem koji nam je rekao da je u planu renoviranje istočne i izgradnja tribine iza gola, pa bi u narednih par godina stadion trebao da izgleda lepo. Hm, meni je bio simpatičan i takav. Na putu ka kolima prošli smo kroz ulicu u kojoj je sve i jedan privatni smeštaj imao istaknutu zastavu duginih boja, nalepnice, ili jednostavno natpise *Gays Welcome*. Slična je situacija i sa restoranima, noćnim klubovima i pabovima. „Blekpul je severna gej prestonica, upravo ono što je Brajton na jugu", rekao je Oven pre nego što smo seli u kola i krenuli nazad ka Viltonu.

Subota, 30. mart 2002. Osvanuo je fudbalski dan. Konačno, prvi put na utakmici u Engleskoj. Zanimljivo, dve godine kasnije, na isti dan, rodila mi se ćerka. Aston Vila, u tom momentu na bezbednom sedmom mestu, gostovala je na Riboku protiv davljenika Boltona. Do kraja prvenstva ostalo je još sedam kola, Lester je već ispao, a Derbi, Ipsvič, Blekburn, Bolton, Sanderlend i Fulam bili su u pet bodova. Čak ni Everton, Vest Hem i Sautempton nisu bili spokojni. Nedostajalo im je četiri-pet bodova do magične cifre 40, koja je, u većini slučajeva, garantovala opstanak, iako je upravo Bolton ispao 1998. skupivši

Probudili smo se rano, doručkovali u hodu i krenuli ka Londonu već oko 9.15. Sto pedeset kilometara puta prevalili smo relativno brzo i pre jedanaest bili pred Londonom. Sat duže, odnosno dva i po, išli smo mic po mic do Broklija. Kakva gužvetina kroz impresivnu gradinu! Oko pola dva stigli smo pred Brokman Rajz, ulicu sa laganim usponom. Stjuart i Rebeka, sa Esmi u naručju i njenih dvoje dece iz prvog braka, dočekali su nas na vratima i poželeli nam dobrodošlicu. Ubacio sam kofere, Stjuart me je odveo do sobe na spratu, a žene su već bile u kuhinji i pravile čaj. Rouzi je simpatična tinejdžerka od četrnaest godina, dok je tri godine mlađi Džordž dragi dečkić, nažalost, ometen u razvoju. Ema je ubrzo otišla, uz obavezno: „See you soon, both in England and Serbia again", a kada smo je ispratili, Stjurat i ja smo seli u kola. Plan je bio da obiđemo stadione Vest Hema, Čarltona i Palasa, ali smo zbog gužve bili samo na Apton Parku. Za ispod deset kilometara trebalo nam je više od sat vremena. Kada smo kročili u Ist End, Stjuart me je zamolio da pređem na zadnje sedište i sa vetrobranskog stakla skinem Milvolovu nalepnicu *da ne bodemo oči baš jako*. Prošli smo ispod Temze kroz Roderit tunel i, preko Kanari Vorfa i Kaning Tauna, stigli u poprilično zajeban kraj. Dok smo stajali na semaforu, par klinaca, koji su prelazili pešački, izgledali su kao pravi mali nitkovi, obučeni u trenerke, sa falš Barberi kačketima. *Klasični Chav's*, prokomentarisao je Stjuart.

Bio je to izraz s kojim se prvi put srećem: „Skraćenica od Council Housed and Violent. Mlade stereotipne osobe, uglavnom iz niže srednje klase, agresivne, obučene u jeftinu sportsku odeću, često okićene nakitom. Pun ih je istočni London". Parkirali smo nedaleko od stadiona Vest Hema, a potom mi je domaćin održao petnaestominutno predavanje o svojim navijačkim iskustavima u ovom kraju.

„Dve godine zaredom, moj Barnsli se sastajao sa Vest Hemom u Liga kupu, 1979. i 1980. Prvi put smo stigli autobusima. Sve su nam polupali. Potom smo došli vozom. Izašli smo iz metroa i krenuli u probijanje. Duž ulice, koja vodi od metroa do gostujuće tribine, mora se

proći pored nekoliko pabova koji su zabranjena zona gostujućim navijačima. Najbitnija je Bolejn Taverna, nazvana po Ani Bolejn, po kojoj se i stadion originalno zove Bolejn Graund. Niže su pabovi Kvins, Gingejt, a tu je i Vinski bar. Domaći navijači redovno su se u to vreme skupljali tu u ranim jutarnjim satima, pili i promatrali ko im dolazi iz pravca stanice. Nemoguće je da neka veća grupa prođe neopaženo. Prvi sledeći susret desio se tek sedam godina kasnije kada su me uhapsili zbog tuče u vozu posle utakmice." Stadion je izgledao impresivno, sa dve dominantne, originalne kule. Ušli smo u klupski šop, gde sam za drugare pazario par suvenira. „Pogledaj samo okolo koliko je obojenih! Navijači Milvola ovaj kraj zovu Veshemabad. Zapamtio si pesmu od petka *Južni London je predivan*? E, ona ima i drugu strofu koja proziva *istenderse*: 'Oh East London is like Bengal... it is like a back streets of Delchi... East London is like Bengal'. Sad kad se vratimo kući, ostavićemo kesu sa Vest Hemovim grbom u gepeku. Nipošto ne pominji da sam te vodio ovamo jer će Rebekini kumovi popizdeti. Reja si upoznao pošle nedelje."

Zbog izgubljenog vremena u saobraćaju, nismo stigli da odemo do Palasa i Čarltona. Parkirali smo se, a ispred kuće su bila još jedna kola. Dok smo ulazili, čuo se glasan smeh više osoba. U trpezariji su sedeli Rebeka sa bebom i njeni gosti: dva matorca, jedan nizak, sed, nasmejan, kojeg sam upoznao prošlog petka u pabu pre utakmice sa Vulvsima, drugi nešto krupniji sa dugačkom kosom i velikom dioptrijom, sav tetoviran, koji se predstavio kao Roj. Ispod naočara caklilo se stakleno oko. Dohvatio sam i ja svoju šolju i priključio im se za stolom. Pokušavao sam da pohvatam o čemu pričaju. Mleli su trista na sat. Glavnu reč držao je Rej, kako je bilo ime najstarijem gostu, a potom je krenula priča iz koje sam skapirao da je Roj bio na nekakvoj turneji.

„Izvini, išao si na turneju sa svojim bendom?", pitao sam ga.

„Ne, ne, ja imam drugi bend u kojem pevam. Išao sam sa prijateljima. Imali su četiri koncerta gore na severu. Previše alkohola i akcije, malo sna, prilično sam iscrpljen."

„Kako se zove grupa tvojih prijatelja?"

„Sviraju pank. Ne verujem da si čuo za njih, Anti Nowhere League?"

U, jebo te! Zagrcnuo sam se. U sekundi su mi se kockice složile. Pogledao sam u Roja i istog momenta skapirao da on nije Roj, sa J na kraju, već Roi, sa I. „Izvini, pa ti... ti si Roi Pirs, pevač Last Resort?" upitao sam ga nekako stidljivo, iako sam bio siguran da sam u pravu.

Sad su se uloge promenile. Njih četvoro je ućutalo. Rebeka se prva oglasila, sva u čudu: „Ti znaš za Last Resort?" Prostorijom se narednog trena prolomio smeh. Svi su bili iznenađeni. Gost iz Srbije znao je za relativno mali pank bend iz južnog Londona. Sa Stjuartom sam retko u pismima pominjao muziku i za sve je to, definitivno, bio prijatan šok. „Kako ne, pa napamet znam svaki rif sa prvog albuma, jedino što nisam imao prilike da vidim Roia sa dugačkom kosom." Znao sam ga sa par fotki iz te rane faze, s početka 80-ih. Sećam se sjajne slike iz novosadskog pank fanzina *Klokvork*, gde je on u klasičnom skinhed izdanju. Takođe i Anti Nowhere League sam znao u sitna crevca. Album *We Are The League* jedno je od najboljih ostvarenja drugog talasa panka.

„Da ostaješ malo duže, upoznala bih te sa dosta mojih prijatelja, starih pankera", počela je priču Rebeka dok je u rukama držala uramljenu fotku koju je skinula sa zida u hodniku. Jebem ti sunce, na njoj je bilo njih sedmoro-osmoro. Iz prve sam prepoznao Džoa Stramera i Sagsa iz Madnessa. Pomenula je još par imena koja mi nisu bila poznata. Fotka je bila iz 1980. kada je Rebeka imala šesnaest godina, tipičan *skinhead girl* izgled. Kratka kosa, šiške, repići, bela košulja, farke, plitke martine. „Gore uz stepenice na zidu ima još par fotografija iz tog perioda, jedna je sa koncerta benda The Jam. Ima i jedna ispred autobusa kada smo putovali u Stouk. Lako ćeš me uočiti među tridesetak navijača Milvola."

Kako je priča tekla dalje, oni su se prisećali svojih susreta sa ljudima sa Balkana. Rej je davnih godina letovao u Istri, Rebeka je takođe sretala neke Jugoslovene na odmoru na Malti, ali je za sve bilo novo iznenađenje kada je on ispričao kako se na Svetskom prvenstvu u Francuskoj 1998. upoznao sa grupom Srba, uglavnom navijača

Partizana, kojima je na rastanku poklonio *britanku* s natpisom Milvol. Istog momenta sam znao da je reč o Urošu, drugaru s kojim sam se viđao na stadionu, i koji je nekoliko puta tu zastavu kačio na *grobarskoj* tribini.

Rej i Rebeka su se nadmetali u brbljanju i, kako je vreme odmicalo, bivali su sve glasniji. Rej je sve vreme bio nasmejan i euforičan: „Jednom prilikom u Blekpulu, utakmica je jedva počela zbog kiše. Prekidana je nekoliko puta usled jakih pljuskova, a kada je završena, nismo mogli da stignemo do stanice, s obzirom da je zbog obilnih padavina i plime, more preplavilo ulice, voz je otkazan, a mi smo morali da provedemo *vatrenu* noć u lokalnoj diskoteci dok nam ujutru nije obezbeđen autobuski prevoz... Jao, jedva čekam sutrašnju utakmicu." Rej i Roi su ostali na večeri i fino se zapili. Ispratili smo ih oko ponoći. „Vidimo se sutra. Javljamo lokaciju kad stignemo u Koventri", rekao je Rej na kraju.

Rej i Roi

Stjuart me je ispratio do prostrane sobe u kojoj sam smešten i pokazao mi policu punu registratora. „Ovde su isečci iz svih mogućih novina o neredima na stadionima od 60-ih naovamo. Neke sam ti već

slao. Kreće od članaka iz Southern Daily Echo, pa idu Evening Standard, The Indenendent, The Sun, The Times, Daily Mirror, Manchester Evening News, Liverpool Echo, Yorkshire Evening Post…"

Majko mila, kakva arhiva!

„U uglu imaš i fotokopir mašinu, pa slobodno kopiraj šta ti treba, samo pritisneš start."

Obnevideo sam od umora, ali nisam imao mira. Kako da legnem, a da bar ne bacim oko!? Ali, znam sebe, ako zavirim u jedan registrator, nema mi spavanja. Na svu sreću, bilo je svega tridesetak papira u mašini, a nisam znao gde stoji drugo pakovanje, tako da sam listao registratore narednih sat vremena, dok nisam istrošio papir. Kad me neko bude pitao, šta si doneo iz Londona, šta ću mu reći: „Fotokopije novinskih članaka o neredima na stadionima širom Engleske!" Proglasiće me ludim sto posto.

Prvi boravak u Londonu pamtiću dok sam živ. Drago mi je što sam sve detalje zapisivao na kraju svakog dana. Toliko je bilo novih likova i pomalo nestvarnih situacija, a događaji su se smenjivali kao na traci da nema šanse da bih sve hronološki zapamtio. Narednog jutra Rebeka je spremila *Full English,* a potom me je Stjuart poveo u obilazak Dena, ali tako što smo parkirali u ulici nedaleko od pruge i Surrey Quays *tjub* stanice kako bi mi pokazao uobičajenu, prilično zajebanu, rutu kojom često moraju da prođu gostujući navijači na putu do stadiona. Sve vreme išli smo uskom stazom. S leve strane nam je bila pruga, a s desne kompleks stambenih blokova kuća i zgrada. „Večernje utakmice posebno znaju da budu kritične, nikad ne znaš odakle će ti neko izleteti. Milvol uglavnom vreba iz Silvud blokova", objašnjavao je Stjuart. Pred nama je bilo nekoliko oronulih, mračnih nadvožnjaka sa prugama ispod kojih je trebalo proći. Na sve strane bili su vidljivi izbledeli preteći grafiti: Better Go!, Kill WHU, Welcome To Your Nightmare, Treatment is Here… „Ovo je Rejova ekipa, on je lider. Nadimak mu je Rej *The Treatment*, znaju ga u huliganskim krugovima širom Ostrva." Simpatični matorac koji je prethodne večeri rekao da je nedavno napunio 54 godine nije mi izgledao kao neko ko je i dalje aktivan u huliganskim akcijama, ali ću se brzo uveriti upravo u suprotno.

Sa Stjuartom na Denu

Obišli smo krug oko Dena i zadržali se petnaestak minuta u klupskom šopu. Na velikom platou ispred centralne tribine bilo je tridesetak autobusa spremnih da krenu u Koventri. „Bilo bi ih pedeset da je vikend. Popizdeli su svi. Fudbalska asocijacija im namerno u poslednjem trenutku pomera utakmice sa vikenda na radni dan, posebno ove koje igraju van Londona, kako bi što manje navijača Milvola moglo da otputuje na gostovanje. Ali, siguran sam, biće nas dosta večeras na Hajfild Roudu."

Spustili smo se kolima par milja na jug kako bi obišli i stadion Kristal Palasa koji je poprilično krš, a potom se vraćamo na ručak. Tokom vožnje, nedaleko od Dena, Stjuart mi je pokazao stambeni blok, odnosno, mesto na kojem je bio stari Milvolov stadion, srušen 1993. Rebeka je spremila špagete i *krivila* malu Esmi što ne može i ona sa nama u Koventri. „Vidiš šta sam dočekala! Zaljubim se u ovog ludaka iz Jorkšira, uvedem ga u Milvolovu ekipu s kojom sam odrasla i sad on ide s mojim drugarima na utakmice, a ja sedim kod kuće i brinem o detetu. Nepravda!"

„Jel' ti pokazao gde je bio stari Den?"

„Jeste. Čudi me da nema nikakvog znaka, niti table sa natpisom."

„Odvešću te ja ovih dana da ti tačno pokažem gde smo se nekada skupljali i odakle smo napadali gostujuće navijače. Ne zna ovaj nosonja ništa", ljubomorno je mlela Rebeka.

„Kako misliš napadali protivničke navijače?! Pa ti si žensko?"

„Da, da, često smo i mi devojke sa drugarima iz kraja bile uključene u frku. Neretko smo u pabovima namamljivale gostujuće navijače. Jednom prilikom, početkom 80-ih, bio je hladan jesenji dan, padala je kiša, ja sam imala kratku kosu i kačket na glavi. Iz daljine kao muško. Naišao je autobus sa navijačima Foresta, zasuli smo ga kamenjem i flašama. Sve smo im polupali i dali se u beg jer nas je pojurila policija. Jedan se ustremio baš na mene. Bežala sam koliko me noge nose, ali mi je bio za petama. Majku mu, kako nismo sada tamo da ti tačno pokažem lokaciju! I dalje postoji zidić koji sam preskakala i nezgodno doskočila jer je bilo je klizavo. Pala sam kada me je policajac ščepao. Bio je ubeđen da sam muško. Spao mi je kačket s glave i kada je skapirao da sam devojka, šokirao se. Opsovao je, odgurnuo me od sebe, ustao, zategao uniformu i otišao", pričala je Rebeka kao navijena. „A vidiš i ovo desno oko da mi je sjebano. Prošlog proleća, bili smo posle utakmice u pabu, izbila je neka sitna tuča u kojoj je razbijena čaša meni ispred nosa. Komad stakla naneo mi je povredu da sam zamalo ostala bez oka. Dobila sam dobru odštetu... Jao, kako mi se ide u Koventri, odlepiću! Ali budi siguran da nam neće dati da uđemo u Premijer ligu. Fudbalska asocijacija ne želi Milvol

u društvu Liverpula, Junajteda, Arsenala, Čelsija", menjala je temu za temom Rebeka.

„Ko zna, u baražu je sve moguće. Ako je jedan Barnsli bio u Premijer ligi, ili Bradford, zašto ne bi mogao i Milvol."

„Ma, videćeš, nije isto. Nas će namestiti. Jednostavno im ne trebamo. Budi siguran da ovakvu atmosferu nemaš nigde više u Engleskoj. Njih nervira što mi stojimo sve vreme i navijamo. Pa zar to nije glupost!? Odrasla sam ovde, skoro četrdeset godina živim u južnom Londonu, Milvol je deo mog života, cela porodica je Milvol. Stvarno bi bila velika stvar za čitav kraj da sledeće sezone gledamo Premijer ligu."

„Kako si zavolela Milvol? Jel' otac uticao na to, ili možda imaš starije braće?"

„Rođenjem u ovom kraju postaješ navijač Milvola. Otac i majka su se rastali kad sam imala deset godina, otac je posle zasnovao drugu porodicu, imam polubrata i polusestru. Svi moji drugovi iz škole i komšiluka išli su na Den i na pank koncerte. Samo se o utakmicama i muzici pričalo krajem 70-ih i tokom 80-ih. Rej, upoznao si ga juče, koji je krstio Esmi, petnaest godina je stariji od mene. Volim ga kao rođenog brata, s njim sam odrasla, uvek je bio zaštitnički nastrojen prema meni."

„Jesu li tvoji polubrat i polusestra takođe Milvol?"

„Neee, oni su jebeni Čelsi. Otac se preselio u zapadni London, a porodica njegove druge žene je Čelsi do koske. Otac je često bio na službenom putu. Moj polubrat Sajmon je dosta vremena provodio sa dedom, majčinim ocem, koji ga je odveo na Stamford Bridž. Polusestra Kler je takođe Čelsi. Nas troje smo veoma bliski, ali se svaki put, kada se sretnemo, zakrvimo oko timova za koje navijamo, iako se ne možemo porediti, oni su mnogo uspešniji, ali se često prisetimo događaja iz 80-ih kada su se Milvol i Čelsi često sretali, kako na utakmicama, tako i u gradu na koncertima, izlascima. Početkom 80-ih pravila sam žurku za osamnaesti rođendan na koju sam pozvala i njih dvoje. Kler se zadržala kratko, a Sajmon je došao sa par drugara iz svoje ekipe. Zamolila sam ih da budu normalni, da mi ne upropaste parti. Znaš, oni su originalni *Chelsea Headhunters*. Kako je veče odmicalo, znala sam da će biti problema. Rej i moji drugari sa Milvola znali su se sa Sajmonom, ali tako što su se često

mlatili. Poslednji njihov susret završen je trijumfom Čelsijeve ekipe. U jednom momentu, pijani Sajmon je počeo nešto da im dobacuje, baš na račun te tuče, kada je Rej prišao, poprskao ga benzinom iz Zipo upaljača i zapalio ga. „Izvini srce, zapalio sam ti brata, postao je bezobrazan." Majko mila, kakva scena! Na svu sreću, brzo smo ga ugasili. Oprljio mu je kosu i sjebao novu košulju."

Rebekin monolog, koji sam slušao ne trepćući, prekinulo je zvono telefona. „Evo ga Rej. Halo, Rej, upravo pričam Igoru kako si zapalio Sajmona... hahaha..." potom ga je saslušala. Razgovor je bio vrlo kratak.

„Dušo, Rej te je zvao na mobilni dok si bio u kupatilu. Zamolio je da povezete njegovu ćerku, ona je divna, i njena dva druga koji imaju izvađene karte za navijački autobus, ali su čuli da policija proverava spiskove putnika, a znaš da ih imaju na oku od onog sranja protiv Foresta, pa im je frka da ih ne provale."

Stjuart je pozvao Reja i objasnio mu gde da bude ćerka sa drugarima za pola sata. Rebeka nas je ispratila i poželela nam sreću i ko zna koji put tog dana krivila malu Esmi što ne može i ona u Koventri.

„Jel' te udavila?"

„Ma jok, bilo mi je zanimljivo dok sam je slušao."

„Budi spreman da slušaš iste priče i narednih dana", nasmejao se Stjuart.

Zgro, Rej i Stjuart

Dve ulice dalje pokupili smo troje putnika. Svi su imali dvadesetak godina. Rejeva ćerka je mala, brbljiva, euforična devojka zaraznog smeha. Nije prestajala s pričom tokom celog puta. Dva njena kritična drugara su za nevericu. Debeli, rumeni, visoki, zlatne kajle, prstenje, narukvice... vidi se iz aviona da su ozbiljni mufljuzi, za izbegavanje. Do Koventrija je oko sto milja. U normalnim uslovima to je ispod dva sata vožnje. Nama je zbog gužve trebalo duplo više. Oni su sve vreme pričali i smejali se, a ja kao pao s Marsa. Nisam ih jebenu reč razumeo. Kakav sleng i koja brzina izgovaranja i gutanja reči, sunce ti poljubim! Pošto sam sedeo na suvozačkom mestu, Stjuart mi je služio kao prevodioc. Dok smo se vozili, Rebeka je poslala poruku da je Milvolova ekipa, koja je stigla vozom, u pabu *The Rocket,* nedaleko od glavne stanice u Koventriju. Parkirali smo. Ispred paba je bilo brdo pandura. Ušli smo unutra, a tamo scena kao nedelju dana ranije u *Golden Lionu*. Krcato. Gomila iskrivljenih faca. Sve huligan do huligana, od klinaca do matoraca, njih trista. Peva se Rod Stjuart, svi su grlati, glasni. Ozbiljna tenzija, svi mole boga da dođe do frke, jer pričalo se i dok smo bili u kolima, kako su popizdeli što su se navijači Koventrija kurčili kako su razjurili neke Milvolove klince na utakmici prethodne jeseni u Londonu. U toj galami i gužvi Stjuart me je povukao u stranu: „Ej, iskrašćemo se na zadnja vrata, sedamo u taksi i palimo u centar. Javio je Big Dejv da dođemo u *Wetherspoon*, tamo je manja gužva, a samim tim i veća šansa da sretnemo Koventri." I stvarno, u dnu paba, pored toaleta bila su vrata koja su vodila u baštu. Preskočili smo neku nisku ogradu i izašli neprimećeni od policije. Seli smo u taksi. S nama je bio još jedan matorac. Rejeva ćerka i njeni drugari sreli su svoju ekipu u pabu, pa su ostali sa njima. Stižemo u *Wetherspoon* koji je ogroman i takođe pun Milvolovih njuški, ali ovde nema takve galame. Oseti se neka blaga nervoza u vazduhu. Svi su nekako polutajanstveni, malo-malo pa se neko došaptava s nekim. Atmosfera nije bila opuštena, bilo je prilično tiho, ali nekako napeto. Smišljala se varijanta kako da ekipa izađe neopaženo iz paba i proba da nađe domaće navijače. Do utakmice je manje od dva sata kada šef obezbeđenja prilazi i nešto se obraća dvojici iz ekipe. Policija je objavila da je vreme za pokret. Neki matorac, malo mlađi od Reja, potom mu je prišao i tutnuo šušku u džep od sakoa.

Većina je počela da izlazi napolje. Pomislio sam da idemo svi. „Znaš, malo smo ga počastili da nas ostavi unutra. Dođi gore, moramo se pritajiti desetak minuta dok panduri ne odu i ne povuku glavnicu grupe", povukao me Stjuart ka stepenicama. Pab se ispraznio. Posle petnaestak minuta, izašli smo na ulicu. Bili smo sami, nas šesnaest. To je bio cilj, da ostanemo bez policijske pratnje. Krenuli smo ka stadionu do kojeg ima sigurno pola sata, u nadi da ćemo negde naleteti usput na domaće navijače. Na čelu kolone bio je Big Dejv, čovek koji je ležao pod optužnicom da je učestvovao u tuči u kojoj je stradao navijač Vest Hema. Posle par minuta ugledali smo pab ispred kojeg su dvojica navijača Koventrija u dresovima pušila pljuge. Kada su nas spazili, uleteli su unutra. Kako smo ušli, tako je zavladao muk. U pabu nije bila velika gužva, možda tridesetak ljudi, od toga više od polovine obični gosti koji nemaju veze s fudbalom, dok je onih desetak bilo uglavnom fanova Koventrija sa klupskim obeležjem koje niko nije pipuno. Big Dejv je prišao pultu i zamolio di-žeja da utiša muziku: „Dame i gospodo, mi smo Milvol. Da li su među vama one pičkice koje su pričale svašta o nama?" Nikada nisam prisustvovao sličnoj sceni u životu. Bilo mi je zadivljujuće što niko nije dirao one obične navijače Koventrija. Kod nas bi tako nešto bilo nemoguće. Tačno se znalo koga je Milvolova huliganska ekipa tražila. Izašli smo napolje i posle par stotina metara, u sledećem pabu, ponovili scenario. Dok smo išli dalje, prošli smo pored *Belgrade Theatre*. Zaustavio sam se za tren i pročitao na tabli da je zgrada podignuta 1958, godinu dana nakon što su se dva grada pobratimila, a to ime dobila je u znak zahvalnosti glavnom gradu Srbije za poklonjen građevinski materijal od kojeg je napravljena glavna pozornica.

Dok smo prelazili veliki bulevar, začuo se glas preko megafona: „Momci, zaustavite se!" Skontala nas je murija.

„Ma, ko ih jebe, bež'mo!", povikali su Big Dejv i Teri.

Potrčali smo ka podzemnom prolazu, ali su nas sa par strana zaskočili. Izveli su nas napolje i postrojili uza zid. Stajali smo jedan do drugog, s rukama iznad glava, okrenuti ka zidu. Neko me je s leđa pretresao. U tom momentu prošlo mi je kroz glavu: „'Bem ti sunce, u Koventriju sam sa petnaest ljudi koje poznajem sat vremena, izuzev

Stjuarta i Reja koje znam *još od juče*. Šta ako me sad privedu, pa mi lupe neku zabranu, a jedva sam dobio vizu. S druge strane, šta bi se desilo da smo kojim slučajem u jednom od tri paba naleteli na bilo koju ekipu koja je bila spremna za fajt!?" Stajali smo tako par minuta. Levo od mene bio je Rej koji je nešto šapatom brbljao liku do sebe, pa su u jednom momentu obojica prasnuli u smeh. „Momci, jel' sve u redu?", prilično ljubazno upitao ih je pandur koji im je stajao iza leđa. Pomislih, kakav matori majstor! Njemu je bilo super, on se zabavljao.

Misli mi je prekinula pesma, koja je bivala sve glasnija i jasnija. Blago sam okrenuo glavu i ugledao nepreglednu Milvolovu kolonu. Orilo se: „No one likes us, we don't care..." Bila je to ekipa iz *The Rocketa,* ali duplo brojnija. U međuvremenu je stigao još jedan voz iz Londona. Priključili su nas njima, pa smo, u koloni od hiljadu ljudi i pod pratnjom policije, nastavili ka stadionu.

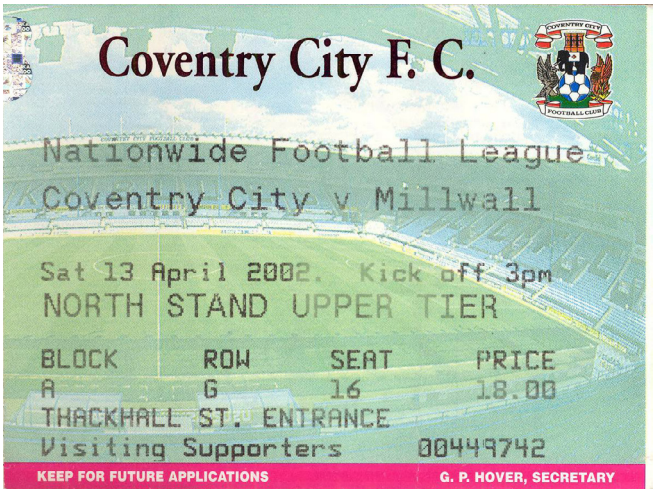

Stižemo do Hajfild Rouda petnaestak minuta pre početka utakmice kada kreće natezanje sa redarima zbog prespore procedure oko samog ulaska na tribine. Tim tempom, jedan po jedan, na četiri male kapije, ne bi ušli do poluvremena, a svi smo imali ulaznice. Počelo je naguravanje. Videlo se da se nešto dešava i u hodniku unutra jer je policija pojurila u tom pravcu. Odjednom, neko je otvorio izlaznu

kapiju i mi smo masovno nagrnuli unutra. Pola nas je ušlo bez ikakve kontrole. Bukvalno smo utrčali na tribinu i spustili se u prvi red. Osvrnuo sam se oko sebe. Dve trećine bočnog dela bile su pune Milvolovih navijača. Kasnije sam našao podatak da nas je bilo 2.426, iako mi je u tom trenutku delovalo kao da nas je znatno više. Utakmica je počela kroz par minuta, Milvol je igrao u gostujućoj zelenoj garnituri. Najzvučnija imena u ekipi Koventrija bili su dugogodišnji golman, Šveđanin Magnus Hedman, Marokanac Čipo, koji je igrao nazad u paru sa Muhamedom Konjićem, te argentinski defanzivac Horacio Karbonari. Od domaćih imena najpoznatija su bila Bari Kvin, koji je nosio dres reprezentacije Irske, potom Velšanin Pol Trolop, danas trener Notingem Foresta, i napadači Li Hjuz i Džej Botrojd. Koventri je bio u sredini tabele, daleko i od zone ispadanja i od baraža, te mu bodovi nisu bili prêko potrebni.

Bio je to dan za nezaborav, dan apsolutne pobede Milvola. Rapsodija na tribinama, na kojima je bilo 15.335 navijača. Sve vreme orila se samo pesma navijača iz Južnog Londona, čak su i mene podizali par puta da je povedem. Dešavanja na terenu išla su im u prilog. Ajfil, Kejhil i Rid dominirali su sredinom terena. Nakon par traljavih pokušaja na obe strane, Tim Kejhil, polovinom prvog poluvremena, krade jednu loptu na sredini, probija se po desnoj strani, ulazi u kazneni, zavrće povratnu loptu u sredinu, na nju naleće iskusni Stiv Kleridž i smešta je u mrežu. Dvadesetak ljudi iz prvih redova uleće u teren da proslavi vođstvo. Ispred mene prave gomilu. Niko ih ne hapsi, ne dira, redari ih dižu sa zemlje, pomažu im da se vrate na tribinu. Kakvo oduševljenje!

U nastavku igre Milvol je bolji. Koventri je imao par šuteva iz daljine, ali ništa što bi ozbiljno ugrozilo gol gostiju. Najbolju šansu propušta oporavljeni centarfor Nil Haris, koji je ušao umesto strelca jedinog gola, kada je pred kraj pogodio stativu. Poslednji sudijski zvižduk izazvao je oduševljenje. Pobeda koja znači siguran baraž. Preko hiljadu bilo nas je u koloni koja je išla prema železničkoj stanici. Pesma nije prestajala sve vreme, vremenski, sigurno još jedno poluvreme. Stigli smo do kola i zadovoljni krenuli nazad ka Južnom Londonu. Troje putnika na zadnjem sedištu vrištali su od smeha, kao da su sve vreme pričali istu priču s kojom su rano popodne krenuli. Noć je, na putu nema

gužve. Stižemo nazad znatno brže, za nepuna dva i po sata. Rebeka je bila budna, podgrejala je pitu od pečuraka. „Ej, videli ste se svi na TV! Bar pet puta tokom prenosa, kad god se kamera okrenula ka navijačima Milvola, prvo je hvatala vas. Više puta mi je došlo da uskočim u ekran. Kako je bilo, jesi li zadovoljan?"

„Prezadovoljan!"

Imao sam osećaj kao da sam na drugoj planeti. Ono što me je fasciniralo je koliko strasti i ljubavi imaju prema fudbalu, pa onda prema svom klubu svi ti ljudi koji su otputovali sa juga Londona u Koventri. Slušao sam šta pričaju i komentarišu u pabovima, kao i na samoj tribini. Znali su sve i o protivničkim igračima, od koga im preti najveća opasnost i koja ekipa bi im najbolje legla u polufinalu. To su bile ozbiljne analize. Kao da su svi u školi imali predmet *teorija fudbala*. Ali takvi su generalno svi Englezi. Jedan prosečan navijač u Srbiji jedva zna da nabroji sastav svog tima, a kamoli da još nešto zna o protivniku. Legao sam oko dva iza ponoći, sad već hronično premoren. Zaspao sam s osmehom na licu, pun utisaka jer Milvol je definitivno svet za sebe.

Koventri – Milvol

Probudilo me je kucanje na vratima i Rebekin gromki glas: „Budi se spavalice, devet je, doručak je spreman. Pričala sam sa Sajmonom, rekla sam mu da si tu i da bi voleo da gledaš Čelsi. Pitao je do kada ostaješ, može da nabavi karte za utakmicu s Junajtedom sledećeg vikenda."

„Ne vredi, idem kući par dana ranije."

„Šteta, ali eto ti povoda da dođeš ponovo što pre. Sajmon radi u ozbiljnoj firmi koja je u timu sponzora kluba. Za svaku Čelsijevu utakmicu dobijaju dvadesetak propusnica za ložu. Stjuart i ja smo bili jesenas protiv Lestera. Bilo je baš *poš*. Videćeš kad odemo. Moraš biti u cipelama, ne dozvoljavaju farmerke, sve vreme se u baru služi klopa i piće. Čalabrcneš, pa izađeš na tribinu."

Sadržaj

Predgovor.....5

Oi! Oi! Oi! 13

Eng-er-land.....39

Between heaven and hell.....85

This is my world, don't take it away.....187